

ВІСТНИК

(Nachrichtenblatt

des Bundes

zur Befreiung der Ukraina)

Союза визволення України

Виходить що тижня в неділю.

Редагує Комітет.

Річна передплата вносить 15 К., 15 Мар., 3 Дол., 6 рублів,
піврічна 8 К., 3 рублі, квартальна 4 К. 50 сот., 1.75 руб.
Кожда зміна адреси 50 с. Ціна сього числа 40 сот., 15 коп.

Видає і відповідає за редакцію: Микола Троцький.
Адреса редакції: Wien VIII., Josefstädterstraße 79, II, Tür 19.
Адміністрація: Tür 6. Телефон: 13430. Чек. конто: ч. 107.090.

Менших рукописей і віршів не звертаєть ся; з приводу того не входить ся в ніяку переписку.

IV рік. Ч. 35.

Відень, 26-го серпня 1917.

Ч. 165

В справі українських шкіл в австрійській окупації на Холмщині.

Союз визволення України дістав сими днями колективне письмо від громадян одного села на Холмщині з австрійської окупації такого змісту:

„Низше підписані громадяне села... звертають ся до С. в. У. з такою просьбою: Наша громада є одна з тих нечисленних в нашій повіті, де по відступі російських військ в 1915 р. лишило ся досить значне число мешканців-Українців. Разом з впровадженням польського правління на Холмщині заведено в нашій громаді польську однокласову школу. Зручній агітації польських учителів удало ся було зпочатку намовити неодного з наших національно малосвідомих людей, щоб вони посилали своїх дітей до польської школи. Не прихильність до польськості, а лиш несвідомість і недостача рідної школи спонукали їх до того кроку. Одначе протягом сих двох років вони по більшій часті прийшли до переконання, що польська школа їм ніколи не може заступити рідної школи й що краще дітей зовсім не посилати до польської школи.

„І так то серед нас повстала думка, чому то мало-б бути неможливим, щоб і ми дістали свою школу, аджеж рівне право для всіх! Немало впливу на се наше бажання мала також вичитана з „Вістника“ С. в. У. й польських часописей вістка, що в північній часті Холмщини і на Підлясю під німецьким правлінням зародили ся початки нашого національного відродження і почало видавати ся там „Рідне Слово“, що дістало ся до нас. Ми завидуємо нашим країнам на півночі їх національних здобутків та сердечно ними радіємо, але вони в нас збудили бажання мати також то, що нам належить ся. Ми хочемо рідної школи!

„В нас є дуже гарний мурований шкільний будинок, є також потрібні прилади й відповідне число учеників, нема тільки поволу на відкритте школи, учительської сили й підручників. Найважнішою справою є позвіл на відкритте школи. Годі в сій річі звертати ся чи до місцевих властей, чи до центральних у Люблині. Відмовна відповідь була-б більше ніж певна. Тому ми звертаємо ся з нашою просьбою до Вас. Ви, котрі є, так сказати-б, посередниками й представниками національних справ закордонної України, певно нам тут не відмовите помочи. Ви будете знати, котрі міродатні чинники у Відні рішають про сі справи й Ви в нашій імені їм предложите сю нашу просьбу. Ми твердо сподіємо ся, що вона буде увінчана успіхом. Мешканці села...“ (25 підписів).

Отсею дорогою подаємо до відома авторів наведеного письма, що Союз визволення України поробив уже представлення у відповідних властей щодо заснування в їхнім селі школи з українською викладовою мовою і учителями Українцями. Автори письма висловлюють сподівання, що їхня просьба буде увінчана успіхом. Ми такого сподівання

не маємо, бо на підставі більше ніж дволітнього досвіду знаємо, що всі представлення і жадання, які виходили з української сторони, щодо фактичного, — а не паперового — забезпечення національних прав українського населення на Холмщині і заспокоєння його культурних і інших потреб ніколи не знаходили послуху у австро-угорських властей. І під сям оглядом нема ніякої різниці між місцевими окупаційними властями в Холмі, Грубешові, Томашові, Люблині і ин. та центральними властями у Відні.

Але таке відношення властей до наших справедливих жадань не повинно стримувати нас від безперестанних заходів, щоб таки досягнути те, що нам належить ся. Сі заходи треба робити скрізь, перед кожною інстанцією. Відмовила в чімсь окружна команда, — вдавати ся до генерал-губернатора, відмовить сей, — вдавати ся до начальної команди армії й до міністерства заграничних справ у Відні. Нічого не вийде за першим разом, — по якімсь часі робити наново в тій самій справі заходи та за кожним разом повідомляти про зголошене жадання, про відповідь на нього або відсутність відповіді Союз визволення України. І так в усіх справах — просвітних, релігійних, економічних, політичних.

Але заходи в кожній справі треба починати від місцевих властей, себто від окружних команд, не спиняючи ся перед тим, чи команда прихильно віднесеть ся до просьби, чи ні, зволить відповісти на подання, чи без відповіді положить його „під сукно“. Для того і в сім конкретнім випадку автори письма, перевівши, як що можна, постанову про заснування школи в громаді, повинні відразу-ж внести подання до своєї окружної команди, а відпис сього подання з відповідним письмом переслати нам.

Минулої зими група міщан міста Холму вносила подання до місцевих властей о заснування української школи в Холмі. Як звичайно дієть ся там, де заспокоєнне наших народніх потреб залежить від Поляків, — як се є в області люблинського генерал-губернаторства й на Волині, — хочби вони були й австрійськими урядовцями, над тим поданням перейшли до днівного порядку й української школи в Холмі досі нема. Одначе не треба зражуватись одною невдачною пробою, та знову повторити заходи коло оснування української школи в Холмі. Робити се треба скрізь на Холмщині, по містах і селах, домагаючи ся свого права без перестанку й уперто, аж до успіху.

До відома інтересованих подаємо, що права українського населення на свою рідну українську школу в австрійській окупації спеціальним приказом австро-угорської начальної команди армії забезпечено сям робом: „В округах генерал-губернаторства (люблинського) на схід від східної

границі округ Любартів, Люблин, Янів уживаєть ся на приказ військового генерал-губернатора українська мова яко викладова в тих публичних школах, в котрих української розговірної мови вживає більшість дітей, для яких має служити школа, а „на випадок, якби заведено в школі иншу викладову мову, а найдеть ся сорок дітей, що вживають української мови, то на приказ генерал-губернатора відкриваєть ся для них науку в українській мові“.

Не зважаючи на сей приказ, люблинський генерал-губернатор не розпорядив відкрити в межах свого губернаторства жадної української школи, але цілу українську Холмщину позволив заллати польськими школами. Винне в сїм і само українське населення. Який би не був страшний терор Поляків, але розумна легальна оборона своїх божих і людських прав на рідну школу завсїди можлива. А сього й не було, причаймні нам не відомі ніякі факти з сеї області.

Для того, що вже скрізь позакладано публичні польські школи, важко мабуть буде переіменяти тепер їх і в українських громадах на українські, хоч про се треба старати ся, треба, щоб громади приймали про се постанови й до властей з сим відносили ся. На всякий випадок треба домагати ся, опираючи ся на приказі начальної команди армії, заснування в існуючих польських школах паралельних українських класів і виділення їх в окремі українські школи.

А що й се важко буде переводити, то треба добивати ся дозволу й основувати приватні українські школи, а в справах учителів, підручників і ин. для сих шкіл треба звертати ся до Бюро культурної помочи у Львові, ул. Чарнецького 24, до п. Володимира Дорошенка.

Українське шкільництво на Волині.

Серед руїни, матеріальної і моральної, що наслідком світової заверюхи спала на нашу любу й красну „незабутню Волинь, країну славутню“, одно відрадне, ясне явище можемо з великою втіхою й радістю зазначити — се наше рідне українське шкільництво, що мов пишна оаза серед дикої, непривітної пустині вабить зір і тішить душу кожного Українця.

Вже в самих початках окупації пороблено заходи зорганізувати рідну школу в зайнятих українських областях. Сею справою дуже живо займав ся „Союз визволення України“, звертаючи ся і сам і спільно з „Загальною Українською Радою“ до міродатних чинників з відповідними представленнями. Але, на жаль, широкий програми діяльності, зачеркненій сими організаціями, не судило ся справдити ся з незалежних від них причин. З боку компетентних властей не знайшли вони нелише попертя, а навіть зрозуміння для сеї справи, такої важної нелише для Українців, але й для самої наддунайської імперії. Всі найнеобхідніші, найсправедливіші жадання Українців стрічали дивний, неумотивований опір мовби, Бог знає, яке „politicum“. Одиноким вислідом сих заходів було висланне на займанщину двох партій Українських Січових Стрільців, з яких утворено комісаріати у Володимирі Вол. і Ковелі. Одначе присутність на місці живих українських сил допняла свого. Завдяки стрільцям кінець кінців прийшло до заложення кільканадцяти шкіл, у котрих здебільшого вчили самі стрільці, а незабаром і спеціально спроваджені з Галичини кваліфіковані учительки Українки й кілька місцевих наших людей. Тоді-ж зорганізовано у Львові за почином „Союзу визволення України“ спеціальне „Бюро культурної помочи для українського населення окупованих земель“, задачею котрого є опікувати ся шкільною справою — збирати гроші на ведення її, вишукувати учителів, спроваджувати книжки й прилади і т. ин.

З кінцем минулого шкільного року було на Волині (в Ковельщині й Володимирщині) загалом 26 українських шкіл (24 початкових, дві двокласові — у Матіїві й Устїлузі й одна 4-класова у Володимирі Волинським), через котрі пе-

рейшло коло 2 тисячі дітей. Деякі школи визначали ся, як на теперішні обставини, дуже великою фреквенцією, напр. через володимирську школу перейшло 346 дітей, через устїлузьку 158, через матіївську 135 і т. д. Діти вчать ся дуже охочо й учителі ними не нахвалять ся. Не зважаючи на віддалення (ходять і з сусідніх сіл), недостачу одіння й обуви, негodu, потребу вдома, рвуть ся вони до рідної школи. Учительських сил було 31, з того 13 стрільців, 10 Українок з Галичини, 7 місцевих (5 учительок і 2 учителі) і 1 учитель з австрійської армії. З того лише три школи зглядно учительські сили тих шкіл були на удержанню правительственных комісаріатів (у Ковелі, Любовні й Матіїві). Решта, поза стрілецькими, була на удержанню „Бюро культурної помочи“, котре підпомагало книжками та приладами й инші школи. Крім шкіл подекуди провадили ся курси неграмотних для дорослих, курси німецької мови, а школярам треба було давати убрание, черевики, а також їсти. (Незабаром вийде з друку дуже гарне й докладне і звідомленне найбільшої школи — володимирської ім. Шевченка. Радимо всїм набутти се цікаве звідомленне).

Громадська ініціатива й організація скрізь і завсїди річ спасенна, тим більше в наших обставинах, де поза нею нікому властиво займати ся потребами й інтересами української людности займанщини. Деінде може виручити державна організація, але на жаль на чолі австро-угорської адміністрації в зайнятих землях нема Українців, що могли-б „via facti“, силою своєї присутности повести українську роботу. Навпаки дієть ся щось цілком противне: всі окружні команди, а також шкільні інспекторати обсаджено Поляками, про відношенне котрих до нашої справи — нема що довго розводити ся.

Тому нема чого дивувати ся, що замість православних священиків-Українців маємо Румунів, що інспектор силує дітей Українців римо-католицького обряду з української школи забирати ся до польської, що з української школи інспектор усуває мапу України, накидає польські друки й біблії і т. ин. Нема чого дивувати ся, що власти не дозволили на відчиненне у Володимирі української гімназії, не зважаючи на те, що до того є всі умови й, протримавши поданне більше ніж рік, відповили цілком на знаний галицький спосіб, подаючи яко причини відмови: близький фронт, неспокойний час, недостачу кваліфікованих сил і гарантії покриття коштів, невідповідність будинку і т. ин.! Оскільки річеві єї мотиви, зважить кождий, взявши на увагу, що мало ся відкрити лише 1—2 класи. Ну, та супроти того, що окружні інспектори й шкільні референти при командах армій самі Поляки, мотивів може знайти ся й більше й сильніших!

Ся обставина погіршуєть ся в значній мірі ще тим, що завдяки російській евакуації Волинь майже цілком зостала ся без нашої інтелігенції, без впливових і заможних людей, котрі могли-б піднести авторитетний голос у місцевих справах перед військовою верхністю. Правда, подекуди полишили ся православні священики, але їх відразу відтранспортовано яко підозрілих „russische Popen“ до відповідних „інтернатів“, хоч уже той факт, що вони не втекли, а лишили ся, міг би, здаєть ся, добре про них свідчити. Латинські ксьондзів очевидно не займано, хоч про їх „орієнтацію“ можна-б — неодно сказати.

Отже довело ся нести цілий тягар удержання й забезпечення шкіл самому громадянству, й без того обтяженому ріжними невідкличними потребами. І на сїм місці годить ся з подякою ствердити, що наше громадянство охоче відгукнуло ся на заклик „Бюро культурної помочи“ й дало своїми жертвами змогу досі щасливо поборювати матеріальні труднощі. В своїм часі „Бюро К. П.“ оголосило в часописах докладне звідомленне з своїх приходів і видатків за час від 1 лютого 1916 до 1 січня 1917р. За сей час видано на потреби волинського шкільництва понад 32.000 К. Охочі можуть дістати з „Бюро К. П.“ особну відбитку сього звідомлення за надісланнем поштової оплати. З кінцем року Бюро подаєть до прилюдної відомости звідомленне за сей рік. Одначе в останній часі потреби значно перевищають ті фонди,

якими розпоряджає Бюро, а жертви тимчасом впливають в дуже незначній кількості.

При сій нагоді слід звернути увагу багатьом особам, що вони даремно гніваються за непоміщене відразу їх чесних імен у „Ділі“ в рубриці жертводавців. Газета чейже не може заповняти ся тільки сею рубрикою і містить її постільки, поскільки є місце. Думаємо, що амбіція побачити своє назвище в друку повинна уступити на задній плян перед цілю, на яку призначена жертва. В своїм часі одначе всі жертви знайдуть ся в згаданій рубриці. Звертаємо також увагу, що оголошування жертв не безплатне. Друкарня цілком природно мусить за се брати оплату й Бюро, хоч зі значним опустом, платить за кожний рядок уміщуваних виказів.

В касі Бюра тепер, з початком нового шкільного року, є всього 21.500 кор. (зложені на вкладковій книжечці „Дністра“ ч. 9888), яких абсолютно замало для вдержання шкільництва навіть в дотеперішніх мінімальних границях. Супроти такого стану каси про розвиток уже заложених шкіл і заснування нових нема що й думати, хоч з Волині й домагають ся від Бюра К. П. саме розширення шкільної сіти з огляду на пробуджену у наших земляків охоту до рідної науки. А тут ще Бюро К. П. стоїть перед сумним фактом звинення стрілецьких шкіл з огляду на скасування комісаріятів і відкликання, не зважаючи на заходи начальних українських організацій (Укр. Парл. Представництва й Союзу визв. України) не допустити до сього, учителів-стрільців, удержання котрих нічого не коштувало Бюро. Треба-б на їх місце дати цивільні сили, але на їх оплату нема грошей. А крім учительських сил треба ще й підручників, ріжних приладів, книжок до читання, як шкільній дітворі, так і старшим, бо люде, знищені війною, позбавлені найнеобхіднішого, не в силі за все се заплатити.

Тож мусимо ми всі знову складати ся на добру, святу справу рідної освіти наших братів. Се наш обовязок, наша повинність перед цілою соборною Україною! Щоб не закинули нам наші брати, що полишили ми Волинь в найтруднійшій хвилі, серед руїн і знищення, в тій хвилі, коли наші національні противники всіх сил докладають, щоб довести, що Волинь властиво не наша, а їх! Аджеж усі ми читали, що Поляки зложили чималий фонд для попирання свого шкільництва на Волині (500.000 кор.), що інспектори стягають вже для сих шкіл учителів, що у Володимирі з дозволу властей повстала „Macierz Polska“, а як довідуємо ся, уже постарали ся Поляки для волинських шкіл про військових учителів Мазурів, котрі мають бути по українських селах. Супроти всього того годі нам сидіти, заложивши руки, й спокійно придивляти ся чужинецькій роботі на нашій — несвоїй землі, потішаючи себе тим, що однаково се не вдержить ся. Не хочеть ся вірити, щоб наші люде й наші інституції, котрі всеж потрапили зібрати показний фонд ім. митр. Шептицького, для справи не менше важної, правда неосвяченої блискучим іменем, не змогли зібрати бодай половини того фонду. Чейже збираємо не для особи, а для діла, а діло духового життя прибитого, знищеного й опущеного населення, здасть ся, так само заслугує на наше найгарячіше спочуте і як найскоршу поміч! Сповнімо-ж свою повинність, збираймо гроші на рідну волинську школу! Нехай наші фінансові інституції відгукнуть ся на се так, як відгукують ся на інші народні ціли, нехай наше духовенство по містах і особливо по селах уладить збірки по церквах на сю ціль, нехай всі наші люде принесуть свою лепту відповідно до своєї спроможности — й наше шкільництво на Волині і в наступajoчім шкільнім році успішно сповнить своє велике завдання, будучи національну свідомість й огріваючи прибитий наш народ світлом рідної науки!

Жертвуймо-ж на українські школи на Волині!
Адреса Бюра: Львів, ул. Чернецького 24, куди й треба звертати ся в усяких шкільних справах. Грошеві жертви посылати на вкладкову книжечку „Дністра“ ч. 9888, а всякі інші — одежею для дітей, книжками (бажані особливо популярні книжки для дітей і народу) — на імя завідателя Бюра Вол. Дорошенка, ул. Чарнецького, ч. 24.

Справа автономії України й Генерального Секретаріату на Ц. У. Р. і в тимчасовім російським правительстві.

В Педагогічнім Музею у Києві дня 25/VII, як доносить „Южный Край“, відбуло ся перше засідання Комітету Центральної Ради, т. зв. „Малої Ради“, при участі представників неукраїнської революційної демократії. Предсідатель проф. Грушевський привітав представників неукраїнства якo товаришів і співробітників.

Представник сіоністів відповідав старожидавською мовою, решта не-Українців — російською мовою, а попередні члени — українською. В усіх промовах підчергувало ся, що настав час понехати взаїмні сварки, що тепер починаєть ся на Україні нове житте, яке дасть підставу для міцного обєднання української і неукраїнської демократії. Ділова частина засідання присвячена була обміні думок про майбутню спільну працю. Большевики не прислали своїх представників.

На засіданнях „Малої Ради“ дня 27 і 28/VII прийнято статут Генерального Секретаріату та переведено вибори секретарів. Найвищим краєвим органом управи на Україні є по статуту Генеральний Секретаріат, який іменуєть ся Радою, і перед нею відповідальний, але затверджуєть ся тимчасовим правительством. Всі правительственні органи на Україні підлягають власти Генерального Секретаріату. Всі правительственні урядові не вибирають ся, але призначають ся Секретаріатом і підчиненими йому органами. Всі закони тимчасового правительства мають силу на Україні від дня, як на них дасть згоду краєве правительство та будуть надруковані в краєвм правительственнім „Вістнику“ на українській мові. Всіх секретарів устанавлено 14. Представники не-Українців у Раді опонували против устанавлювання секретарів для справ комунікаційних, військових, релігійних і почтових. Українці згодили ся не устанавлювати секретаря для релігійних справ, але обстоювали за иншими, вкінці прийнято склад Секретаріату в числі 13.

Вибори Генерального Секретаріату дали такий результат: предсідателем і секретарем для внутрішніх справ вибрано В. Винниченка (усд.), секретарем для хліборобських справ — В. Мартоса (усд.), секретарем для фінансових справ — Х. Барановського (Українець, партійність не знана), секретарем для справ судівництва — В. Садовського (усд.), секретарем для просвітних справ — Ів. Стешенка (Українець, партійність не знана), секретарем для харчових справ — М. Стасюка (у. безп. соц.), секретарем для військових справ — С. Петлюру (усд.), секретарем для залізничних справ — Голубовича (український соц.-рев.), секретарем для національних справ (охорона прав національних меншостей) — Шульгина (усф.), його товаришами від Жидів — Зільберфельда (партійність не знана), від Поляків — Міцкевича (партійність не знана), контрольором — Рафеса (партійність не знана), для справ пошти й телеграфу — Зарубіна (рос. с. р.). Не обсаджено місць міністерства праці й торгівлі та промисловости.

На сїм же засіданню вибрано статс-секретарем для справ України при тимчасовім правительстві п. Стебницького (усф.).

Порозумінне між Українцями й представниками національних меншостей, як видко з вїсток російських часописей, дуже приспішувало ся з Петрограду.

Товариш міністра внутрішніх справ Салтиков, як доносить Р. С., викликував дня 26/VII безпосереднім телеграфічним проводом з Петрограду предсідателя Українського Генерального Секретаріату Винниченка, київського комісара Страдомського й предсідателя Ради роб. депутатів Незлобіна та інформовав ся у них про результати згоди Українців з неукраїнськими організаціями й просив, щоб члени Генерального Секретаріату в більшім числі приїхали до Петрограду для остаточного означення компетенції Секретаріату й затвердження його правительством. Вкінці Салтиков інформовав ся про стан річей на Україні в звязку з проривом фронту Німцями.

Дня 28/VII, як доносить те саме „Русское Слово“, на запрошенне товариша міністра внутрішніх справ Салтикова мали виїхати до Петрограду п'ять генеральних секретарів на чолі з Винниченком. А „Южный Край“ в телеграмі з Києва подає, що до Петрограду виїхали Винниченко, Барановський і Рафес.

Мабуть результатом сеї поїздки було рішення тимчасового російського правительства, передане за границю офіційною петроградською телеграфічною агенцією під датою 19 серпня в такій формі: Тимчасове правительство одобрило статут Генерального Секретаріату України, котрий буде служити найвищим адміністративним органом України й котрий управлятиме всіма справами самоуправування України аж до скликання Установчих Зборів. Членів Генерального Секретаріату буде вибирати Центральна Рада України, а затверджувати тимчасове правительство. Генеральний Секретаріат буде управляти п'ятьма губерніями — київською, волинською, подільською, полтавською і чернігівською, а також і іншими, коли за сям висловлять ся земства. В склад сеї нової установи будуть входити в характері членів генеральні секретарі (міністри) фінансів, хліборобства, народної освіти, торгівлі та промислу, внутрішніх справ, публичних робіт і для національних справ. Секретаріат руде розроблювати проекти законів про різні сторони життя і управи краєм і предлагати їх на затвердження тимчасовому правительству. При поладженню всіх біжучих справ управи в означених губерніях місцеві власти повинні звертати ся до Генерального Секретаріату, котрий на підставі вказівок тимчасового правительства передаватиме розпорядки й інструкції місцевим виконуючим властям.

Україна висловлює довіру Ц. У. Раді яко свому тимчасовому правительству.

Криворізький окружний зїзд 28 волостей трьох повітів, вислухавши універсалу Ради, цілком згодив ся з нею, висловив довіру Раді і зобов'язав ся підтримувати її роботою і коштами (Р. Г.).

Уманська Повітова Українська Рада, на збори котрої запрошено представників усіх урядових, національних, політичних і громадянських інституцій, вислухавши універсал Центральної Ради, вислала їй своє привітання з заявою однодушно, одностійно йти по шляху здійснення вимог універсалу (Р. Г.).

Загальні збори київського робітничого товариства „Рідний Курінь“ 23 червня (н. ст.), на яких обговорював ся універсал У. Ц. Ради, вислухали його стоячи й по довгій дискусії прийняли таку резолюцію: „Загальні збори робітничого товариства „Рідний Курінь“, вислухавши й обговоривши універсал У. Ц. Ради, призвали Ц. Раду за свій тимчасовий уряд з тим, щоб вона була перетворена в Раду робітничих, салдаських і селянських депутатів України, й постановили обкласти себе однопроцентним податком з заробітку й доручити раді товариства акуратно передавати його в У. Ц. Раду“ (Р. Г.).

На зборах нової партійної організації УСДРП. в селі Нижня Кримка таганрозької округи на Донщині 1 липня (н. ст.) член петроградського комітету УСДРП. докладно розповів між иншим про Центральну Раду й прочитав універсал, по чім постановлено признати У. Ц. Раду за найвищу власть в автономній Україні, висловити їй довіру і приєднати ся до всіх постанов У. Ц. Ради. Признавши універсал справедливим, організація ухвалила всіх засобів ужити на те, щоб сеї універсал негайно переведено в життя. Постановлено що місяця регулярно надсилати в скарбницю У. Ц. Ради по 50 коп. від кожного члена (Р. Г.).

Окружний зїзд організації українських військових у Фінляндії 12 червня (н. ст.) ухвалив підтримувати Ц. Раду всіма силами (Р. Г.).

Миргородська Повітова Рада Селянської Спілки, яка зєднала ся з Радою роб. і салд. депутатів, признала універсал „своїм законом“. Після тої постанови голова ради, рос. с.-д., зрік ся головства (Р. Г.).

Миргородське повітове земське зібранне і повітовий комітет також ухвалили універсал голосами селян. Асигновано 2000 карб. на Нац. Фонд. Прийнято податок, який мусить дати 24,500 карб. (Р. Г.).

На вічу в с. Дубрівці миргородського повіту (на Полтавщині) 3 липня (н. ст.) оголошено універсал У. Ц. Ради й ухвалено резолюцію: „Признаємо У. Ц. Раду дійсним виразником волі українського народу та підтримуємо її морально й матеріально у всіх її практичних заходах“ (Р. Г.).

Українці-гідротехніки в Одесі повітали У. Ц. Раду яко голову українського народу й присягли від сеї хвилі належати їй та всі свої технічні сили й знання віддати на користь Рідного Краю, щоб знав український народ, що гідротехніки до його послуг. Уповноважений Г. Воробйов (Р. Г.).

Велика маніфестація за У. Ц. Радою відбула ся 12 липня (н. ст.) в с. М. Снітинці, під Хвастовом. Більше тисячі людей явилось з трьох сіл: Великої Офірної, Малої Офірної і М. Снітинки. Від імени У. Ц. Ради привітав маніфестантів Авдієнко. Він оповів коротенько про Шевченка яко про великого революціонера не тільки за волю українського народу, але й за волю трудящого люду всього світу. Ся частина промови закінчила ся відспіваннем „Заповіту“. Далі Авдієнко вказав на обов'язок продовжувати діло Т. Шевченка й оповів про хід українського руху до універсалу, якого вислухали зібрані з великою увагою. По обговоренню його по пунктам сказали селяне: „Ми всі від трьох сіл від сього часу ідемо за У. Ц. Радою“. Постановлено скликати селянські сходи й на них прочитати універсал та приговорами заявити У. Ц. Раді про свою згоду, а також зібрати по всіх селах належні податки й через делегатів доставити в У. Ц. Раду. „Заповіт“ і „Вічну пам'ять революціонерам“ слухали на колінах, універсал, знявши шапки (Р. Г.).

До У. Ц. Ради, як читаємо в „Робітничій Газеті“, прийшла за тиждень (при кінці першої і з початком другої половини липня) величезна скількість привітних телеграм і листів від сільських організацій і зїздів з приводу універсалу й утворення Генерального Секретаріату та з признаннем У. Ц. Ради найвищим урядом на Україні. Багацько з них з далекого сходу та з півночі. Технічні умови преси поки-що не дають змоги помістити їх, бо на се мусіли б українські часописи поширити свій розмір найменше втриє.

3 нарад сесії У. Ц. Ради перед реконструкцією.

3 нарад останньої сесії Центральної Української Ради перед реконструкцією подаємо отсе за „Робітничою Газетою“ і „Новою Радою“ те, що має тривкіше значінне.

На вечірнім засіданні 6 липня (н. ст.) Ц. Рада вислухала реферату Шрага (с. р.) від комісії статуту автономної України. Референт пояснив, що комісія зрозуміла свої обов'язки не так, щоб укладати якийсь статут, а щоб вичинити і встановити характер і склад окремої великої комісії, яка вже має виробити сей статут. Комісія, що працювала від 3 до 6 липня, запропонувала склад комісії для вироблення статуту автономної України, про який ми донесли в попереднім числі „Вістника“. По прийняттю складу комісії для вироблення статуту автономної України на вечірнім засіданню 8 липня перейшла Ц. Рада до реферату комісії по скликанню зїзду національностей в справі автономії і федерації.

Зїзд національностей. Голова комісії Шульгин зазначив, що думка про спільні виступи автономістів-федералістів не нова. Її підтримував Драгоманів. У часі російської революції досить жваво йшло гуртування представників різних народів. Те гуртування відновило ся у 12—13 рр. під назвою „Союзу автономістів-федералістів“. Союз видавав власний орган і перед самою війною виробив статут, який кожна національність могла приложити до своїх потреб. І тепер у Петро-

граді повстав гурт автономістів-федералістів, але він не може мати того впливу і значіння, який матиме зїзд.

По дискусії Ц. Рада прийняла резолюції комісії в такому вигляді: 1. В зїзді можуть узяти участь представники тих народів і областей, які стоять на ґрунті територіяльно-національної або тільки територіяльної автономії і федерації. Народи, що не стоять на сїм ґрунті, можуть бути представлені тільки тими партіями чи групами, котрі поділяють вище згаданий принцип. 2. Надаючи велике значінне голосови всіх народів, незалежно від скількості кожного, всім даєть ся рівне число голосів не більше 10. 3. Ініціатива скликання зїзду належить Ц. У. Раді. 4. Денний порядок зїзду намітить Генеральний Секретаріат. Згідно з бажанням Ц. Ради остаточний порядок віддаєть ся самому зїздові. 5. Зважаючи на великий авторитет зїзду й на необхідність негайного порозуміння національностей, У. Ц. Рада доручає Г. Секретаріатови скликати його незіснійше 13 серпня (н. ст.) у м. Києві.

Без голосування передано Г. Секретаріатові примітку до першої резолюції, де перелічені національності, що мусіли б узяти участь у зїзді, і до четвертої, де зазначено бажаний денний порядок. Він виглядає приблизно так: майбутній федеративний устрій, державна мова, принципи й проєкт розмежування автономних одиниць, права меншостей, організація союзу, шлях до здобуття федеративного устрою, біжуча політика й тактика федералістів.

Корж виступив з рефератом в організаційних справах. Організаційна комісія Ц. Ради склала план роботи, взявши на увагу територію України. До кожного повіту треба вислати організатора-інструктора. Крім того на губернію призначаєть ся губерньський організатор-інструктор для координації праці повітових організаторів-інструкторів. По сїм плану ціла Україна потрібує 165 інструкторів. Коли комісія перейшла до здійснення плану, стріла ся з перешкодами, з котрих найтяжча була — недостача людей. До хвилі реферату з того числа інструкторів мала організаційна комісія тільки 51 душ. Київська й полтавська губернії працюють у сій справі по плану організаційної комісії. Що роблять інструктори-організатори? Перш за все переводять демократизацію і українізацію сільських і волосних комітетів, скликають селянські зїзди, закладають повітові ради селянських депутатів, повітові виконавчі комітети, організують вибори повітових комісарів, закладають земельні комітети. Де є інструктори-організатори Ц. Ради, там населення іде за постановами українських селянських зїздів. Російські організації мають тимчасовий успіх. Де тільки зявляють ся інструктори Ц. Ради, все повертаєть ся в український бік. Недостачу інструкторів треба поповняти сим способом: кадри інструкторів виділяє Рада військових депутатів, Український Генеральний Комітет має також використати сили київського гарнізону, закладаючи спеціальні курси. Організаційна комісія заложила склад літератури. Попит на українську книжку дуже великий і селяне охоче платять гроші. Від 27 мая (н. ст.) по 25 червня продано книжок на 16.288 карб., а роздано дармо тільки на 184 карб.

На засіданні 13 липня вибирали ся члени до комісії для вироблення статуту автономії України: від соціальних демократів Вікул, Калиненко, Ковальський і Чикаленко; від соціалістів-революціонерів Шраг, Чечель, Кияниця і Збаражський; від соціалістів-федералістів Єфремов, Ніковський, Прокопович і Шульгин; від поз. (?) соціалістів Карпенко, Кекало, Самойлович і Христич; від трудовиків Грушевська, Коваль, Сивошапка і Сніжний; від національних революціонерів Любінський, Павелко, Навловський і Химерик; від повної Ц. Ради Біляшівський, Гермайзе, Грушевський, Огородний, Пожарський і Ілля Шраг.

Центральна Рада вислухала реферату Огородного в справі доповнення Комітету Ц. Ради. Ухвалено, щоб Комітет складав ся з 40 люда на таких основах: президія (голова, 4 тов. голови й 4 секретарі) — 9 місць, президії рад військових, селянських і робітничих депутатів по 3 люда — 9 місць, с.-д. — 8, с.-р. — 8, с.-ф. — 3, поз. соц. — 1, труд. — 1, нац. рев. — 1.

Голова фракції соціалістів-федералістів вніс на розгляд Ради резолюцію конференції своєї партії: „Вислухавши реферату делегатів з Катеринослава про економічні справи катеринославського й донецького районів, конференція української партії соціалістів-федералістів ухвалила через фракцію с.-ф. запропонувати Ц. Раді: 1. З огляду на те, що від 14 липня (н. ст.) вводиться державна монополія палива донецького басейну, поставити під увагу Г. Секретаріатові потребу забезпечення інтересів краю і народу. 2. З огляду на зріст безробіття тепер і особливо в часі демобілізації армії і промисловости доручити Г. Секретаріатові подбати про перегрупування робочих сил у звязку з кризою південної промисловости. 3. Щоб справу шлюзування Дніпрових порогів, яка стоїть на черзі й має велике значінне для всього нашого краю, переведено в життє тільки за згодою і під контролею Г. Секретаріату Ц. Ради“. Ц. Рада ухвалила передати сю резолюцію Секретаріатові.

З боку соціальних демократів внесено пропозицію про негайний поворот на Україну всіх українських архівів у звязку з організацією вищої школи на Україні. Ц. Рада прийняла пропозицію.

Увечері виступив з рефератом від комісії в справі реорганізації і доповнення національного складу Ц. Ради Огородний. Він вказав на те, що Ц. Рада дійшла вже до тої стадії розвитку, коли з національного представництва вона повинна перетворити ся в територіяльне представництво, де були б представники не тільки одного українського народу, а й інших народів, які живуть на Україні. Далі референт подав вироблену комісією схему реорганізації Ц. Ради й поповнення її складу таким робом, аби вона з національного органу стала краєвим органом. Крім того комісія виробила також схему реорганізації складу представництва чисто української частини Ц. Ради, причім представництво українських установ і організацій підлягло великій зміні, а навіть представництво деяких зовсім скасовано.

В справі реорганізації українського представництва ухвалили збори такі постанови: 1. Ц. У. Рада як орган української революційної демократії складаєть ся головним чином з рад робітничих, селянських і військових депутатів. 2. Такий склад Ц. У. Ради доповняєть ся територіяльним представництвом від губерній, великих міст і колоній згідно з постановою національного зїзду. 3. Ц. У. Рада признає бажаним збільшити партійне представництво, давши однаково по 5 місць партіям: соціал-демократів, соціалістів-революціонерів, радикал-демократів і трудовиків. 4. Затверджуєть ся представництво від професійних і економічних організацій, як Учительська Спілка (5), кооперативи (5), студентство (5) й духовенство (1). 5. Щоб не було подвійного представництва, касуєть ся представництво Селянської Спілки (5) і від військових частин (13—15), бо їх представники входять в склад Ц. У. Ради через ради селянських і військових депутатів. Таким робом усіх представників Українців має бути в Ц. Раді коло 585 людей.

В справі доповнення Ц. У. Ради представниками національних меншостей збори постановили, — взявши під увагу, що перетворення Ц. У. Ради в тимчасовий краєвий парламент передбачало ся ще на українськїм національнїм зїзді, що українська революційна демократія мало не вся представлена в складі Ц. У. Ради, що по деяких містах порозумінне з неукраїнською революційною демократією уже налагоджуєть ся і що інші обставини життя сприяють тому, що Ц. Рада стає політичним осередком на Україні: 1. Зараз же починати процес перетворення Національної Української Центральної Ради в тимчасовий краєвий парламент і доручити сю справу Генеральному Секретаріатові. 2. Найвідповіднійшим способом доповнення національного складу Ц. У. Ради признати пропорціональне представництво, по якому національним меншостям даєть ся число депутатських місць у складі Ц. Ради згідно з численністю населення сих національних меншостей на Україні. 3. Додержувати таких умов поділу сих мандатів, аби представництво неукраїнських національностей припадало переважно від зорганізованої рево-

люційної демократії, себто від рад робітничих і салдатських депутатів, — а тим національностям, які не виділили з себе соціалістичних партій, мандати передають ся через загально-національні організації.

В справі утворення Краєвої Ради реферував товариш генерального секретаря для міжнародних справ О. Шульгин, повідомляючи збори про нараду над сим. В сій нараді брали участь представники київських неукраїнських громадянських організацій і партій та від Ц. Ради О. Шульгин і В. Садовський, генеральний секретар для судових справ. На нараді говорено головню про склад краєвого представницького органу. Представники Ц. Ради виставляли з свого боку таку пропорцію, щоб у склад сього органу входило найбільше чверти не-Українців, а представники київських комітетів і неукраїнських партій домагали ся для себе цілої половини місць. Нарада не прийшла до остаточної згоди.

Про територіяльні збори України реферував Ковальський від комісії по скликанню територіяльних зборів України. Він відчитав такі вироблені комісією основи скликання зборів: 1. У Ц. Рада, поповнена представниками національних меншостей, стверджує розроблений Г. Секретаріатом внутрішніх справ у порозумінню з Г. Секретаріатом для міжнародних справ проєкт щодо організації і складу комісії при У. Г. Секретаріаті по скликанню українських територіяльних зборів. 2. Комісія має складати ся в абсолютній більшості з Українців, але без додержання в повній мірі принципу пропорціональності з огляду на бажаність по можности найповнішого представництва в комісії всіх великих політичних партій національних меншостей для найбільшого використання політичних сил усіх народів України в справі утворення на місцях міцного організаційного апарату по скликанню територіяльних зборів. 3. Ся комісія має бути утворена негайно після доповнення У. Ц. Ради представниками національних меншостей. 4. Ся комісія має: а) виробити проєкт організації та складу місцевих органів по скликанню територіяльних зборів; б) подати нарис обсягу території, людність якої має бути представлена на територіяльних зборах України; в) виробити ту чи иншу систему виборів; г) поділити всю територію України на виборчі округи; д) виробити проєкт бюджету для переведення виборів. 5. Постанови, які прийме комісія по всіх зазначених під 4. пунктах, мають бути предложені Г. Секретаріатови на ухвалу Ц. У. Ради, поповненої представниками національних меншостей. 6. В справі переведення виборів комісія має об'єднувати всі місцеві органи по скликанню територіяльних зборів. 7. Час скликання територіяльних зборів України має установити поповнена національними меншостями Ц. У. Рада по реферату комісії, але так, що сі українські збори мають відбутися перед всеросійськими Установчими Зборами. 8. На територіяльних зборах України а) має бути затверджений вироблений спеціальною комісією проєкт автономного статуту України перед предложенням його на всеросійські Установчі Збори, б) має бути досягнута остаточна згода між усіма народами України щодо спільної політики й тактики на всеросійських Установчих Зборах.

Від фінансової комісії, вибраної на передодні після обміркування реферату генерального секретаря для фінансових справ Х. Барановського, предложив реферат Рубісі збори ухвалили такі вироблені комісією постанови в сих справах: 1. Ніякий податок не має вже бути установлений без затвердження пленарними зборами Ц. У. Ради; 2. ніякі видатки й розходи не можуть бути виплачені без затвердження бюджету пленарними зборами Ц. Ради або за дозволом сих зборів об'єднаним засіданням Комітету Ради й Генерального Секретаріату; 3. Генеральному Секретаріатови дозволяється робити грошеві позички для задоволення потреб Ради, при чім позички на реченець більше одного року можуть бути зроблені тільки з дозволу пленарних зборів Ради, а позички на реченець найбільше року — по постанові об'єднаного засідання Комітету й Генерального Секретаріату;

4. Генеральний Секретаріат має право умовити ся з якоюсь банковою установою, щоб вона взяла на себе обовязки обслуговувати потреби Ц. Ради; 5. всі прибутки й видатки контролює ревізійна комісія, яку вибирають загальні збори Ц. Ради, а яка про свої ревізії дає звідомлення Ц. Раді; 6. встановляється на 1917 р. український прогресивно-доходовий податок у розмірі четвертини ставок загально-російського доходного податку й сей український податок платити ся Ц. Раді. Сей український доходний податок має платити незалежно від податку російській державі кожда особа, установа й підприємство, котрі обложені загально-державним доходним податком; 7. устанавлюється український поземельний податок, яким оподатковують ся на 1917 р. усякі землі: селянські, приватних власників, церковні, монастирські і ті державні, які здають ся в аренду, по десять копійок від десятини; за державні землі, які здають ся в аренду, платять арендатори (Сільськими земельними власниками уважають ся ті, що мають землі полевої, під оселею або лісової взагалі неменш ніж 1 дес.); 8. встановляється на 1917 р. одноразовий зарібковий податок і всі кола населення сільського, містечкового й городського, а також усі установи й підприємства, які не підлягають доходному податку, мають в один день, призначений Генеральним Секретаріатом, віддати в У. Ц. Раду четверту частину свого денного зарібку (хто в призначений Секретаріатом день не матиме грошевого зарібку, той має віддати Раді $\frac{1}{4}$ грошевого зарібку першого по призначенні Секретаріатом зарібкового дня); 9. тому, що вище наведені податки призначені на будування автономного ладу на Україні, сим податкам підлягає все населення України, а також ті Українці, котрі живуть поза межами України; 10. плачненне поземельного податку починається ся негайно, а плачненне доходного від 14 серпня н. ст., коли починається ся плачненне і державного доходного податку. Розуміється ся, що податки на потреби Ц. Ради морально-обовязкові для населення.

Перед грозою вступлення військ центральних держав на Україну.

Домагаючи ся від центрального російського правительства чим скоршого закінчення війни, навіть проти волі союзників, Українці разом з тим постановили за всяку ціну боронити свій край від наступу військ осередніх держав. Міністер президент вільної, автономної тепер України Винниченко, явивши ся на всеукраїнським робітничим зїзді, так пояснив се порішення боронити Україну:

„Раніш ми — говорив Винниченко — не були дуже схильні до оборони, говорили, що не треба наступати, але тепер постановили боронитись активно. Коли Німці дійдуть до Києва то се буде кінець війни, але який кінець? Україна розпадеться на правобережну й лівобережну. В зайнятій неприятеlem части польські аграрії не дадуть ні республіканського ладу, ні землі народови. Дятого необхідна активна оборона краю.“

Згідно з сим порішенням генеральний секретарь для військових справ Петляра, подає як „Русская Воля“ з 25/VII н. ст., розіслав до штабів армій і округ телеграму з закликком до Українців рятувати від наступаючого ворога Україну й революцію та підлягати розпорядкам військових властей.

„Продолманнем неприятеlem фронту — говорить ся в телеграмі — Україні загрожує страшна небезпека. Україна може згинутися. Передовсім в інтересі України потрібно підтримати військове начальство в його заходах і щодо оборони фронту й щодо підтримання порядку в тилу. Центральна Рада та її Генеральний Секретаріат звивають усіх Українців до оборони Рідного Краю. Кождий Українець повинен пам'ятати, що де-б він ні був, на який би фронт його ні посилали, скрізь він боронить Україну та її свободи. Негайно скличте військову раду й виясніть страшну небезпеку, яка нам всім грозить. Коли уважатимете мож-

ливим сформувати ударні батальйони, то назвати їх „батальйонами рятунку України“. Негайно увійдіть у переговори з міністром війни, дістаньте дозвіл і протягом кількох днів організуйтеся для виступу по маршруті, яку вкаже штаб. Зараз же оголошіть сю телеграму Українцям вашої округи зглядно гарнізону. Майте на увазі, що небезпека велика. Дисципліна, порядок і послух є єдиною запорукою рятунку. Коли по військовим умовам доведеться їхати на якийсь фронт, безумовно треба їхати, бо фронт єдиний. Українці повинні показати, що вони розуміють всю небезпеку і що вони є опорою рятунку України й революції.“

Генеральний секретарь для військових справ виїздив також до головної квартири в справах оборони України й, як доносить „Русская Воля“, виєднав дозвіл на сформування чотирьох „батальйонів рятунку України“. Верховний командуючий військами мав заявити генеральному секретареві Петлюрі, що наступ ворожих військ не загрожуватиме Києву, й просив Центральну Українську Раду поробити всі заходи для того, щоб населення прифронтових місцевостей лишалося на місці.

Відгукнулися на події й козаки. Як доносить „Русская Воля“ з 29/VII н. ст., Центральна Українська Рада дістала від козаків донської й кубанської дивізії телеграму, в якій вони запропонували всім козацям військам і українським полкам зєднатися в одну могутню, незалежну „назад“ козацьку армію, а героя карпатських боїв ген. Каледіна призначити своїм походним атаманом, котрий, зібравши козацькі війська в корпуси, поведе їх на оборону Рідного Краю.

Щоб запобігти катастрофі масового утікання з поля війни перед наступаючими чужими військами, Центральна Українська Рада видала до населення Волині й Поділля відозву з закликом лишатися на місцях. „Три роки тягнеться світова війна, — говорить ся у відозві, — три роки несуть люде на собі її страшний гнет. І саме тоді, як усі вже почали твердо вірити в скорий мир, стало ся велике нещасте. Армія почала відступати. Вірне народови й революції військо робить все, щоб стримати ворога, щоб не дати йому захопити нашої землі. Але ми повинні сказати тим людам, що живуть близько до фронту, щоб вони приготувалися до всяких випадків. Може бути, що війна досягне нашої землі й ворог на якийсь час захватить її частину. Коли за часів Миколи II відступала російська армія, народ силою виганяли з міст і сіл і розпорощували скрізь по Росії. Тепер сього не буде. Ми всі добре памятаємо, скільки горя пережили втікачі, як тяжко їм було йти дорогами й жити по чужих хатах. Сама армія терпіла багато нещастя задля того, що багато людей їздило залізничними дорогами і ґрунтовими шляхами, не даючи можливості військовому начальству підвозити на повненне нового війська, оружя і харчу. Центральна Українська Рада в згоді з теперішнім військовим начальством наказує народови зоставитися на своїх місцях. Ми обіцяємо, що буде зроблено все, щоб не допустити до даремного знищення міст і сіл та щоб полишити населенню все те, що йому необхідне. Міліція і деякі громадські установи, найпотрібніші для населення, скрізь лишатся на місцях, щоб помагати боронити люде під час їх переходу в руки ворогів. Ми закликаємо до спокою і обіцяємо зробити все, щоб порядок скрізь не був нарушений. Ми переконані, що революційне народне військо, російське й українське, не віддасть на знищення нашої України, що ворог скоро спинить ся, а потім відійде назад. Але ми повинні бути приготувані на все й мати сили, щоб пережити тяжкий час війни й твердо довести нашу свободну Україну разом з цілою Росією до щастя й миру. Горожане! Будьте спокійні! Лишайте ся на своїх місцях, не вірте тим, хто злочинно закликає вас покинути свої оселі“.

Крім сеї відозви видала ще організаційна комісія Української Центральної Ради, у звязку з офензивою центральних держав, поклик до інструкторів-організаторів повести з більшою енергією агітацію в напрямі закликання населення до порядку та спокою, вказуючи, що тільки шляхом порядку можна зберігти Україну в сей грізний час від анархії і безладдя. До населення, яке перебуває близько фронту, звернула ся з закликом спокійно лишати

ся на місцях, не кидати свого господарства, попереджаючи, що транспорт в сей час не зможе винести у відповідній мірі евакуації втікачів, що причинило ся-б тільки до більшої дезорганізації. Разом з тим організаційна комісія запропонувала інструкторам-організаторам увійти в тісний контакт з усіма організаціями на місцях (Ради, Громади, земства, Просвіти, комісаріяти і т. д.), аби координувати їх роботу в згаданім вище напрямі. В порозумінні з комісарами бажано організувати народні міліційні дружини (на зразок Звенигородської Козаччини) для охорони порядку на місцях. Закликаючи населення лишатися на місцях і дбати, щоб усі адміністраційні й громадські установи в повнім порядку та складі лишали ся також на місцях для забезпечення ладу й допомоги населенню, організаційна комісія запропонувала інструкторам у звязку з подіями на фронті негайно подавати до Ц. Ради всі відомости про становище на місцях.

Всеукраїнський робітничий зїзд у Києві.

Від 24 до 28 липня н. ст. відбував ся у Києві всеукраїнський міжпартійний робітничий зїзд. З рефератами виступали Винниченко, Антонович, Ткаченко, Мартос, Садовський, Порш і инш. Як доносить „Русское Слово“ з дня 27/VII, дуже різко критиковано на зїзді тимчасове правительство й Центральну Раду. Про угоду Ради з правительством говорилось, що ся угода є відібранням прав у Центральної Ради. Промовці домагали ся утворення української територіальної армії. Чули ся сильно большевицькі нотки в промовах. Деякі промовці домагали ся, щоб Рада стала цілком соціалістичним органом.

В справі війни зїзд прийняв резолюцію такого змісту: „З уваги на те, що наслідком війни всі завоювання революції, в тім і автономія України, стоять на краю пропасти, що зростає з дня на день економічне безладдя веде до повної руйни краю, а се загрожувє великими нещастями передовсім пролетаріатови та всьому трудящому народови, зїзд ухвалює: Війну треба закінчити в найкоротшій часі. Дялятого тимчасове правительство повинно в рішучій формі зажадати від Англії, Франції й інших союзників, щоб разом з Росією розпочали негайно мирові переговори з центральними державами, а як що союзники відмовлять ся, — самим спинити війну. Узнаючи далі, що побіда противника на фронті тепер загрожувє поділом території України на дві половини, що ся побіда підкосить і спинить розвиток всього українського пролетаріату, що зайняття неприятеlem України знищить на зайнятій частині нашої землі демократично-республіканський устрій, здобутий загально-російською революцією, зїзд закликає всю революційну демократію України й цілої Росії до активного й енергічного відпору наступаючому противникови на фронті та до найбільшої підтримки армії в тилу“.

В резолюції про Центральну Раду визнаєть ся необхідним, щоб усе українське робітництво всіма силами підтримувало Центральну Раду та її Генеральний Секретаріат як органи української революційної власти, що опираєть ся на сили всеї революційної демократії — робітників, селян і військо. Дальше в резолюції говорить ся, що представництво українського пролетаріату в Центральній Українській Раді, ставлючи цілю здійсненне задач революції в Росії і на Україні, повинно стояти в тісних відносинах з робітниками инших націй та в згоді з цілою революційною, українською і неукраїнською демократією, займаючи самостійну класову позицію.

В справі автономії України зїзд висловив ся, що вона має бути остаточно установлена українськими Установчими Зборами та що підставою автономного ладу має бути найблизша участь самого народу в управі, а для сього всі органи власти повинні бути по можности виборними й провадити справи управи краєм в постійнім контактї з населенням і його представниками.

В земельній справі зїзд прийняв таку резолюцію: В інтересі розвитку на Україні продукційних сил і народного господарства загалом і сільського господарства зокрема жадати, щоб уся земля була виключена з товарообміну й щоб усі землі на Україні—панські, церковні, монастирські, князівські, удільні й державні—перейшли в Український Земельний Фонд без усякого викупу. Сим фондом мають розпоряджати українські повітові й волосні земельні комітети, вибрані на підставі загального, рівного, безпосереднього й тайного виборчого права. Сї основи розв'язання земельної справи на Україні мають бути затверджені загально-російськими Установчими Зборами. Маючи на увазі, що велике сільське господарство під економічним оглядом вигідніше від дрібного господарства, зїзд признав необхідним зберігти великі взірцеві господарства, зорганізувавши їх ведення на демократичних громадських основах.

При голосуванні над резолюцією по аграрному питанню прийшло до розколу між с. д. і с. р. Соц. рев. настоювали, щоб зїзд приєднав ся до резолюції селянського зїзду, який висловив ся за скасуванням приватної власності на землю. Соц.-дем. стояли за сим, щоб земля була виключена лише з товарообміну. Зїзд прийняв резолюцію соц.-дем. Яко протест проти сього соц.-рев. демонстрацію покинули залю засідань, але по короткім часі повернули ся.

Перед закінченням зїзду вибрано Українську Раду робітничих депутатів у складі 100 членів, в тім 70 соц. дем. і 30 соц. рев., яка в цілості увійде в склад Центральної Української Ради.

Резолюції київського українського губернського зїзду.

На засіданні 1 липня н. ст. київський український губернський зїзд прийняв, як доносить Р. Г., отсі резолюції:

I. Вітаючи універсал Ц. У. Ради яко могутній поклик до самоуправи Української Землі, київський губернський український зїзд признає Ц. У. Раду за єдиний найвищий орган крайової державної влади, признаний українським народом утворити автономію України в федеративній всеросійській демократичній республіці й довершити задачу революції боротьбою проти руїни й анархії.

II. Розпорядки тимчасового російського правительтва перед проведенням їх у життє на Україні повинні бути перше обмірковані й ухвалені Ц. У. Радою і тільки тоді зїзд обов'язує ся їх виконувати.

III. Всі повітові комісари київської губернії повинні виконувати постанови тільки Ц. У. Ради, а постанови тимчасового російського правительтва тільки тоді, коли вони будуть ухвалені Ц. У. Радою.

IV. Всі державні і громадські інституції українського народу мусять зносити ся з тимчасовим російським урядом тільки через Ц. У. Раду.

V. Зїзд висловлює бажання, щоб усі державні податки, що збирають ся з української людности, від 14 липня н. ст. с. р. поступали в Українську Краєву Касу, з якої російський тимчасовий уряд по згоді з Ц. У. Р. має черпати кошти на загально-державні справи.

VI. Висловлюючи ся за тим, щоб заведено народне земство, зїзд прохає, щоб Ц. У. Рада переглянула постанову тимчасового російського уряду про заведенне земства, особливо волосного й повітового, бо сю постанову зїзд уважає незовсім приложеною до місцевого життє, а також, щоб Ц. Рада виробила иншу назву замість „земства“.

VII. Зїзд закликає російську демократію признати право самоозначення націй і на ділі, а не тільки на словах, щоб разом з українською демократією будувати федерацію вільних народів Росії.

VIII. Зїзд закликає демократію українських городів і містечок ліквідувати грїх свого відділення від українського народу, хлїбом котрого воно годуєть ся, стати до спільної праці з українським трудящим народом для збудування пов-

ної національно-територіальної автономії України, а не вносити заколоту й анархії, бо русифікаційній централістичній політиці революція поклала кінець.

IX. Зїзд постановив підтримувати домагання Ц. У. Ради до тимчасового уряду в справі участі українських представників на міжнародній мировій конференції.

Крім сих постанов зїзд ухвалив звернути ся до Ц. Ради з такими проханнями:

1. Зїзд просить, щоб Центральна Рада видала наказ до всіх державних і громадських установ, які є на Україні, про те, щоб усі сї установи (телеграф, почта, залізниця, земства, школи й инше) були зукраїнізовані.

2. Зїзд просить, щоб Центральна Рада переглянула всі постанови, видані тимчасовим російським правительством, про земельну, лісову й харчову справу та вжила всіх заходів, щоб сї закони були корисними для всієї людности, й керувати сими справами повинна Центральна Рада.

3. Зїзд просить Центральну Раду подбати про те, щоб люде, які працюють на відповідальних громадських посадах з вибору, не забирали ся до війська й щоб усіх народніх учителів негайно повернено з війська.

4. Зїзд просить Центральну Раду видати наказ всім харчовим комітетам і управам, щоб вони вжили всіх заходів, аби людність забезпечено паливом, мануфактурою, залізом, ремінням і всім иншим для потреби людности по справедливих цінах.

5. Зїзд просить, щоб Центральна Рада вжила всіх заходів для знищення таємного вироблювання горілки та ріжних спиртових сурогатів, а також і продажі їх.

6. Зїзд просить Ц. У. Раду, щоб вона переглянула закон про збіжевий монопол, бо зїзд вимагає, щоб сією справою на Україні порядкували тільки виборні люде і Ц. У. Рада яко найвищий орган на Україні.

7. Зїзд просить Ц. У. Раду, щоб усіх юнкерів й учнів шкіл прапорщиків Українців, а разом і тих, що кінчають зараз школу, призначено в українське військо.

8. Зїзд просить Ц. У. Раду, щоб вона вжила всіх заходів, аби зїзд усіх народів, що живуть на Україні, скликано як найскорше.

Резолюції першого всеукраїнського зїзду залізничників у Харкові.

Перший всеукраїнський зїзд залізничників відбув ся у Харкові 12—14 липня н. ст. в помешканні єпархіальної школи. Прибуло коло 300 делегатів від 200.000 зорганізованих залізничників-Українців 12 залізниць. Вибрано бюро, яке має бути у Києві. У його склад увійшли: Плевако, Федорченко, Єременко, Руденко, Свергун, Різниченко, Музиченко, кандидати: Мокринець, Шиленко й Потреба. Бюро яко виконавчий орган першого зїзду має приготувати всі матеріали по скликанню другого всеукраїнського зїзду залізничників у Києві. Бюро вестиме переговори з міністерством шляхів і взагалі провадити по дорогах України організацію Українців-залізничників згідно з принципами й методами, які прийняв перший всеукраїнський залізничний зїзд у Харкові. Делегатами на всеросійський залізничний зїзд в Москві вибрані: Труба, Ворошилов, Гриненко, Завізіон, Дерев'яненко, Шайко, Олифер, Тимошенко, Базилевич, Титаренко, кандидати: Бурнакія, Сагайдин, Шутка, Рубан, Дубина. Делегатом до комісії для вироблення статуту автономії України зїзд призначив І. Трубу.

В справі організації ухвалив перший всеукраїнський зїзд залізничників у Харкові такі резолюції й постанови: 1. Всі дороги України повинні перевести в життє організацію Громад по прийнятому статуту, причім останній можна приложити в міру потреби до місцевих спеціфичних умов кожної дороги. 2. Громада повинна дбати про переведення в життє українізації доріг. 3. Українізація торкаєть ся в першу чергу просвітних інституцій дороги: шкіль, бібліотек, курсів, лекцій, вистав, комісії для пропаганди, залізни-

чих вістників і т. ин. 4. У справах організації школи зїзд постановив, що в осени мають бути заведені в усіх залізничних школах обовязкові предмети українознавства: історія України, її географія, народна словесність і література, етнографія, а крім того всюди, де батьки зажадають, залізнична школа перетворюється зовсім на українську, себто з українською мовою навчання. 5. По всіх шкільних і інших залізничних бібліотеках заводиться український відділ, де обовязково мають бути всі класичні й видатніші сучасні твори українського літературного й наукового письменства. Точки 6-8 домагають ся відповідного місця для писань про українські справи у „Вїстникахъ дорогъ“, при всяких організаційних виступах, яким сприяє дорога, для Української Громади однакових прав на асигновки, поїздки даром, роздачу літератури й інші форми допомоги розповсюдження ідей на громадські кошти, вкінці такої самої підмоги та прав всеукраїнським залізничним зїздам, які мають всеросійські зїзди, себто субсидій, позичок, безплатних проїздів першою класою, відпусток і т. ин. 9. У справах діяльності на місцях перший всеукраїнський залізничний зїзд постановив рекомендувати всім своїм членам підлягати місцевим, губерніяльним і повітовим українським радам і помагати їм в організаційній роботі.

Щодо української преси—з огляду на те, що з одного боку утворення власного органу залізничників сьогодні неможливе з технічних причин, а з другого, що харківське „Рідне Слово“ охоче містить матеріали по питанням організації залізниць на Україні, ухвалено предложити всім місцевим українським організаціям залізничників узяти по можливості кілька паїв на сю газету й надсилати до редакції матеріали про місцеве життя. Вимагати від залізничних управ і власників стаційних кіосків, аби в кождім кіоску негайно утворено український відділ, де продавали ся б українські газети, журнали й инша література.

В справі участі Українців у всеросійським зїзді в Москві ухвалено, що з огляду на те, 1) що „Всеросійський Залізничний Союз“ може перетворити ся з економічної організації в політичну, 2) що його політична позиція може бути невивражна в українських справах, головно з огляду на те, що на залізницях України неукраїнський елемент дуже численний завдяки політиці царського правительства, 3) що „Союз“ має до своєї розпорядимости надзвичайно сильну зброю — забастовку (страйк), якої може вжити в момент політичної боротьби на Україні проти волі української демократії, — перший всеукраїнський зїзд залізничників України постановив: Послати від себе на майбутній московський зїзд залізничників делегацію в числі 10 люда для порозуміння в справах політичної позиції „Союза“ в межах признання автономії України, для чого доручає своему виконавчому бюро увійти в згоду з виконавчим комітетом всеросійської залізничної конференції, міністерством шляхів, аби члени української делегації були в однакових для всіх членів московського зїзду умовах.

Наказ, який одержали члени делегації від першого всеукраїнського зїзду залізничників у Харкові на зїзд у Москві, отесей: 1. Увійходячи в склад усього залізничного московського зїзду на однакових з іншими членами умовах, стояти на тій позиції, що економічні інтереси трудящих кляс України й Росії спільні та йти при виробленні статуту у згоді з соціалістичними групами зїзду. 2. В політичних справах стояти на признанні Ц. Ради найвищим красивим українським органом влади на гаслах універсалу. 3. В інтересі порозуміння згуртувати в окрему фракцію всіх членів зїзду, що бажають йти в контакт з українською делегацією. 4. Поставити на денний порядок зїзду справу боротьби за національно-територіальну автономію України в межах федеративно-демократичної республіки в однакових умовах з боротьбою за всі основні політичні вимоги „Залізничному Союзови“. 5. Вияснити бажані форми українзації і деяких боків життя залізничних робітників, як от просвітні справи (школи, театри, вагони бібліотеки і т. ин.) й умови переходу служачих Українців з доріг Росії на дороги України та взяти зго-

ду зїзду на переведення їх у життя. 6. В разі неможливости порозуміти ся делегація українського зїзду повинна скласти свої уповноваження і здати звіт про свою роботу на київським українським залізничним зїзді (За Р. Г.).

Другий всеросійський зїзд працюючих у цукровій промисловості.

Про другий всеросійський зїзд працюючих у цукровій промисловості подибуємо в „Робітничій Газеті“ широкі звіт домлення, з яких виймаємо ось тут коротко так: Зїзд почав наради 18 липня (н. ст.) о 7 год. ранку в помешканні Комерційного Інституту в актовій залі. На деннім порядку зїзду стояло дуже багато складних і важних питань. Між ними найголовніше місце займали питання про утворення професійної цукрової спілки, про сполучення професійного руху й національного питання, про організацію бірж праці, про тактику спілки при веденню економічної і політичної боротьби.

З приводу петроградських подій зїзд висловив довіре тимчасовому правительству, яке опирається на Раді робітничих, салдатських і селянських депутатів, і догану тим, хто викликав сі сумні події (про привіт У. Ц. Раді згадували ми в попереднім числі „Вістника“). Про унормування заробітної плати реферував Кантор. Вислухано реферат центрального комітету (Адамович) про його діяльність після першого зїзду, а далі численних рефератів з місць. Про „Організацію бірж праці“ реферував С. Гольдман, про „Спомагаючо-шадничі й емеритальні каси“ Т. Нечистик.

Про біржі праці прийняв зїзд односторонню таку резолюцію: Уважаючи необхідним утворення в країні інституцій, що управляють ринок праці, признати, що є вже 1) прикмети зросту безробіття в окремих областях і галузях промисловости й 2) при будучій демобілізації армії і працюючої для оборони промисловости особлива негайність сеї справи вимагає, щоб зїзд просив міністерство праці неухильно приступити до розроблення і переведення в життя широкого пляну утворення при органах місцевого самоуправування цілої сітки безплатних, нейтральних, управлюваних на паритетних підвалинах (рівне представництво підприємців і робітників) бірж праці. Разом з сим в цілі справедливого переведення біржами праці управління всього російського ринку праці зїзд признав необхідним, щоб установлено обовязковість з боку підприємств або окремих підприємців повідомлення біржі про всі випадки найму й відпущення робітників. Зїзд признав, що виникаючі при професійних спілках бюро праці як інституції, що грають велику ролю в розвитку самого професійного руху, зміцнюють позиції робочої кляси та яко такі, що обслуговують найбільше зорганізовану частину робітників, лишаючи ся при своїх спілках і під їх керовництвом, повинні увійти в загальну сітку бірж праці країни й установити тісні ділові зносини з місцевими муніципальними біржами. Разом з тим зїзд признав необхідним утворити негайно організацію при всеросійським Союзі працюючих у цукровій промисловості бюро праці кравого типу з центром у Київі й відділами в місцях згуртування цукрових заводів при окружних комітетах Союзу. Конкретне переведення сеї останньої постанови зїзд доручив центральному комітету Союзу.

З приводу реферату Нечистика зїзд прийняв отсю резолюцію: 1. Признаючи необхідним забезпечення працюючих деякими ощадностями, завести в усіх підприємствах цукрової промисловости каси ощадности й допомогу по виробленому на зїзді статуту. 2. Признаючи, що каси ощадности в тім виді, як вони існують сьогодні, не відповідають своїй цілі допомоги, всі існуючі до сього часу каси ощадности треба зреорганізувати відповідно до статуту, затвердженого другим всеросійським зїздом працюючих у цукровій промисловості.

Ранішнє засідання пятого дня присвячено обговоренню статуту професійної спілки. На вечірнім засіданні Кантор

відчитав реферат про „Утворення замирюючих камер“. Щодо цього зїзд признав бажаність розв'язання конфліктів у замирюючих камерах при умові існування могутньої професійної організації і висловив бажання, щоб державна влада негайно установила закон щодо замирюючих камер і їхньої будови. Зїзд признав необхідним утворення при центральному комітеті окремої паритетної (зложеної з рівноправних частин) комісії, що має виробляти умови праці й найму для положення їх в основу колективного договору, про здійснення якого має подбати центральна замирююча камера. Для розглянення конфліктів на ґрунті розуміння робочого договору, а також і для переведення в життя законів щодо охорони праці необхідне видання закону про організацію скрізь промислових судів на демократичних підставах.

Національний склад зїзду представляв ся так :

Українців	212	або 47 ⁰ / ₁₀₀	
Москалів	166	„ 25.8 ⁰ / ₁₀₀	
Поляків	70	„ 15.5 ⁰ / ₁₀₀	
Євреїв	33	„ 7.3 ⁰ / ₁₀₀	
Інтернаціоналів	2		
Не показали національності	14		(Роб. Газ. запитує, чи се не землячки).
Разом	497		

Винниченко й Петлюра про питання дня.

На українським с.-д. вічу-концерті у Києві велика зала Інститутного театру була вщерть набита народом: робітники, салдати, селяне зверну до низу залили увесь театр. Під грім овацій вийшов на сцену Винниченко й між иншим, спинивши ся на справі Ц. У. Ради, вказав, який високий авторитет, пошану та владу здобула собі ця інституція. Коли селяне запитують Ц. Раду, везти їм хліб до Києва, чи не везти, коли комісари з губернії просять інструкцій у Ц. Ради, коли до Ц. Ради починають присилати своїх послів нації, се робить ся саме тому, що всім відомо, який величезний вплив має Ц. Рада. Знає про се й російське центральне правительство. Воно нарешті зрозуміло свою хибну позицію, яку зайняло до Ц. Ради, але через те, що після відомої відмови правительства в наших домаганнях ми мусіли взяти самі свою справу в свої руки й ухвалили більше не звертати ся до правительства, воно опинило ся в такій становищі, що в своїй відозві до українського народу просто не могло вже сказати того, що хотіло сказати про Ц. Раду. Ц. У. Рада має такий вплив, таку моральну владу, прикладу якої ми не маємо можливо і в історії инших народів, бо там власть завше ґрунтувала ся на примусі, на фізичній силі, ми-ж маємо великий моральний вплив, моральну силу, а тільки така сила се справжня сила. Таким чином іде дивний процес перетворення життя і найближчим завданням української демократії є зміцнювати Ц. Раду, підтримувати її й організувати коло неї як найширші кола населення. Творячи своє життя, ми не нарушуємо ніяких інтересів національних меншостей, ми не хочемо й не будемо їх гнітити, навпаки ми йдемо до них назустріч, ми бажемо, щиро бажемо, щоб вони зрозуміли нас, ми хочемо порозуміти ся з ними, щоб спільно йти до єдиної мети, й не ми винні, що ті національні меншости ще й досі не хочуть голосно признати нашого права. Відчуваючи свою силу та своє право, ми з повною гідністю, з повним достоїнством можемо простягти їм руку й хотіло ся-б вірити, що вони нарешті зрозуміють свою помилку та признають, що наша сила се не реакційна сила, не руйнуюча, а дійсна сила, велика, організуюча, творча! Закликом до братерства народів, до інтернаціоналу скінчила ся промова під грім оплесків, а дівчина серед овації подала промовцєви великий букет червоних квіток.

По кількох хвилях виступив перед слухачами член І. В. К. Петлюра й розповів про численні безпідставні закиди, що ми ніби-то починаємо нашу справу не з початку, а з кінця,

себто що ми зразу взяли ся за творення свого національного війська — замість того, щоб укріпляти здобутки революції. Та не треба забувати, що революція ще не скінчила ся, вона ще тягнеть ся. Революція се процес, коли творить ся краса національного життя. Революція се сила й сила повинна стати на сторожі революції. Ся сила се наше революційне військо. Російські демократичні кола обвинувачують нас, що сим ми шкодимо інтересам демократії, бо не боронимо здобутків революції. На се ми мусимо відповісти, що інтереси революційної демократії ми, а не вони — беремо під свою оборону. Нам кажуть: „Ви організуєте своє військо для цілей контрреволюції“. На сей закид відповісти не важко: досить познайомити ся з резолюціями військових зїздів і ми побачимо, що інтереси демократії стоять там на першій місці. А до організації війська ми підходимо яко демократи. Ми знаємо, якого лиха може наробити ся сила, коли вона попаде в небезпечні руки. Й тому то військові делегати всіма силами запобігали тому, щоб ті люде, котрі хочуть мілітаризму, не могли мати сили та впливати на незорганізовану масу. Нам треба не постійного війська, але всенароднього озброєння, міліції. Є небезпечний елемент у військовій справі, се — козакофідство. І коли ми глянемо в історію, побачимо, що й там, в історії наших дідів, не все було добре й гарно. Небезпека тут полягає в тім, що коли зорганізуєть ся буржуазія, військо стане обороняти її інтереси против інтересів демократії й селянства. Ось чому ті полки імені гетьмана можуть мати в собі елемент небезпечности, як що вони будуть постійні. А поки-що революція ще не скінчила ся. Війна також ще не скінчила ся і ми не знаємо, коли й чим вона скінчиться і що дасть нам. Отже треба мати в руках революційну, озброєну, реальну силу, на якій демократія завжди могла-б оперти ся в разі небезпеки, погрози її інтересам. Крім того ми знаємо, в яким занепаді у нас перебувають транспортні засоби, й після замирення залізниць фізично не зможуть перевести до дому отих мільйонів, що лавою стоять тепер на фронті. Військо просто посуне до дому через наші лани, ниви й може тим наробити нашим селянам шкоди. Значить, треба буде ставити охорону. А хтож оборонитиме наше добро краще від нас самих? Таким чином ми з цього всього бачимо, що організація революційного українського війська цілком відповідає інтересам демократії. Тому бесідник запропонував проголосити на честь війська гучну „Славу“. Гучна „Слава“ й оплески покотили ся по залі.

В другій частині віча виступив М. Порш і в строгій, діловій промові оповів слухачам про відношення української соціалдемократії до муніципальних завдань і між иншим сказав, що революція може бути сильна тільки тоді, коли вона утворить сильну владу, а такої сильної влади ми поки-що не маємо. Досі російська й українська революція має демократичний характер. Але далеко ще не вся влада є в руках демократії, по зємствах ще й досі стрічаємо ся з поміщиками, а по містах також власть незовсім здемократизована. Коли вся влада опинить ся в руках революційної демократії, тільки тоді справа контрреволюції не матиме сили. Сучасні міста — величезні огнища, де куєть ся національна культура, де скупчені великі матеріальні й культурні багатства. У нас, на Україні, майже всі міста зденационалізовані. Сі міста се—острови серед широкого моря українського народу й, коли се море значне ставати свідомішим, воно залде ті острови й вони національно зрівняють ся з усім народом. Так було у Чехів, так буде і в нас, на Україні (За Р. Г.).

Північно-західна Україна.

(Продовженне)*

5. Рільництво й годівля домашніх звірят.

З них бачимо, що люблинська губернія тільки щодо врожайности вівса, гречки й гороху уступає подільській, у всіх инших родах збіжжя її значно перевищає. Навіть пересіч врожайности цілої північно-української території мало-що нижчий ніж

* Пор. чч. 142, 143, 145, 148, 149 і 161.

у тих трьох найплодовитших російських губерніях, а щодо продуктивності управи бульби навіть їх перевищає. Сю прояву з огляду на куди вищу якість ґрунту в чорноземній полосі годі інакше пояснити, як стараннішою управою поля на північно-західній Україні.

Менш-більш подібні відносини щодо якості землі та способу ведення господарства панують у східній Галичині. Тому й вислід жнив тут не виказує надто великих різниць. Пересічна збірка з 1 гектара рілі поодиноких родів збіжа за десятиліття 1896—1905 р. тут виносила (в метричних сотнарах):

пшениці,	жита,	ячменю,	вівса,	гречки,	проса,	гороху,	бульби.
10·5	8·5	7·8	6·2	14·9	13·6	13·0	108·7

Супроти ліпших зборів ячменю і вівса, які виказує північно-західна Україна, дає господарство у східній Галичині куди кращі висліди в управі бульби, проса й гороху. Щодо дохідності тих трьох останніх продуктів східна Галичина перевищає навіть люблинську губернію, котра, як відомо, веде перід не тільки в північно-західній Україні, але й в цілій Росії.

Коли з огляду на вислід жнив північно-західну Україну приходить ся зачислити до області російської держави з відносно доволі розвинутою технікою рільництва, коли вона ще незле витримує порівнянне зі східною Галичиною, то в прирівнянню до першої-ліпшої області середущої або й північної Європи виявляєть ся її господарська відсталість. Так напр. австрійські краї виказують за п'ятиліття 1908—12 середній збір з 1 гектара рілі: пшениці 13·7 метр. сотн., жита 13·8 м. с., ячменю 14·6 м. с. Притім не треба забувати, що ті загальні числа вже значно обнижені даними з рільничо відсталых країв, як Галичина, Буковина, та з природи мало врожайних, як альпійські й красові області. Ще яркіше кидаєть ся в очі наша відсталість при порівнянню з природою так нещедро випосаженим краєм, як Норвегія, де за п'ятиліття 1908—12 1 гектар рілі пересічно давав збору: пшениці 16·6 метр. сотн., жита 15·9 м. с., ячменю 18·1 м. с. Також Німеччина не може похвалити ся дуже плодотворною землею і бранденбурзько-саксонські піски та північно-німецькі мокляки хемічним складом ґрунту зовсім не багатші від найменш урожайних областей північно-західної України. Та, не зважаючи на се, пересічні жнива дають у Німеччині з 1 гектара рілі: пшениці 20·7 метричних сотнарів, жита 17·8 м. с., ячменю 20·1 м. с., значить, більше ніж двічі стільки, як на північно-західній Україні. На ліпше устроєних господарствах Німеччини жнива з 1 гектара пшениці дають до 30 метричних сотнарів, жита до 20 м. с., бульби до 200 м. с.

Для доповнення образу рільничих відносин на північно-західній Україні подаємо зіставленне поодиноких рільничих продуктів по скількості простору, зайнятого під їхню управу. Тут рівнож беремо за підставу п'ятиліття від 1907—1911 р.

Г у б е р н і ї :

Роди збіжа.	Городненська.	Минська.	Волинська.	Люблинська.	Сідлецька.	Разом.
Пшениця						
тисяч гектар.	24·5	32·2	275·2	105·0	42·9	479·8
відсоток	2·9%	2·3%	14·1%	13·2%	7·1%	8·6%
Жито						
тисяч гектар.	416·8	634·5	625·0	227·8	250·7	2154·8
відсоток	48·6%	45·9%	32·1%	28·5%	41·7%	38·5%
Ячмінь						
тисяч гектар.	53·2	109·0	185·4	99·0	28·7	475·3
відсоток	6·2%	7·9%	9·6%	12·4%	4·8%	8·5%
Овес						
тисяч гектар.	182·9	270·1	435·0	170·3	130·8	1189·1
відсоток	21·2%	19·5%	22·4%	21·3%	21·8%	21·3%
Гречка						
тисяч гектар.	32·7	78·3	131·2	34·0	14·1	290·3
відсоток	3·8%	5·6%	6·8%	4·2%	2·3%	5·2%
Просо						
тисяч гектар.	2·2	14·0	39·7	10·2	5·7	71·8
відсоток	0·2%	1·0%	2·0%	1·2%	0·9%	1·3%
Горох і сочевиця						
тисяч гектар.	18·3	19·4	47·7	15·8	14·9	116·1
відсоток	2·1%	1·4%	2·4%	2·0%	2·5%	2·0%

Бульба						
тисяч гектар.	117·1	196·4	150·7	111·4	107·8	683·4
відсоток	13·6%	14·2%	7·8%	14·0%	17·9%	12·3%
Лені коноплі						
тисяч гектар.	12·3	30·6	21·9	8·4	6·1	79·3
відсоток	1·4%	2·2%	1·1%	1·1%	1·0%	1·4%
Цукрові буряки						
тисяч гектар.	—	—	33·4	16·6	—	50·0
відсоток	—	—	1·7%	2·1%	—	0·9%

Сума управленої землі тис. гек.	860·0	1384·5	1945·2	798·5	601·7	5589·9
---------------------------------	-------	--------	--------	-------	-------	--------

З усіх родів збіжа перше місце на північно-західній Україні займає жито, під управу котрого передають більше ніж третину всеї рілі; в городненській губернії управі жита присвячена майже половина поля. Се вповні відповідає відносинам, які панують у цілій європейській Росії, де простір управи жита вносить також третину цілого управного простору. Друге місце займає управа вівса, котрій присвячена більше ніж п'ятина рілі (в європейській Росії пересічно 19%). Відносно ще доволі підрядну ролю грає управа пшениці, котрій відводять майже таку саму пайку поля, що й ячменеві. Велику ролю грає притім очевидно придатність землі, бо-ж, як відомо, пшениця потребує для управи ліпшого ґрунту ніж інші роди збіжа. Через те в південній полосі нашої області, в південній Холмщині (Люблинщині) й на Волині простір рілі, переданий під управу пшениці, доходить до 14%, противно на півночі, на Підляшю й Поліссю, спадає до 2·5%. З інших родів збіжа українське населення ще найбільше управляє гречку. Відповідно до своєї визначної ролі в поживі населення займає б у л ь б а добру пайку, восьмину, управної рілі, втроє більше ніж в інших частинах європейської Росії, де доходить ледви до 4%. Незвичайно дрібний відсоток рілі, відведений під управу с т р у ч к о в и х р о с т и н і п а ш і, свідчить про нераціональність і відсталість плекання домашньої худоби. Цукрові буряки управляють тільки в південних частинах, південній Холмщині й на Волині.

Відносини у східній Галичині дають дещо инший образ. Правда, й тут управа жита стоїть на першій місці щодо зайнятого простору, але не на такім виключно передовім, як на північно-західній Україні, бо займає тільки 17·3% рілі. Овес (16·5% рілі) і пшениця (14·4%) займають мало-що менший простір. Бульбі, як в деякій мірі національній українській поживі, відведено навіть дещо більше землі ніж на північно-західній Україні (13·6%). Звичайні наші збіжа: пшениця, жито, ячмінь і овес, займають на північно-західній Україні разом 89·2% управної рілі, у східній Галичині тільки 70·8%, що вказує на більшу різноманітність рільничої культури в тій останній.

Накінець розглянемо ще питання, чи рільнича продукція північно-західної України покриває запотребуванне місцевого населення, себто чи вистарчає для його виживлення, чи може дає надвижку плодів або виказує недобір. В західній Європі й Німеччині оцінюють річну консумцію збіжа одною людиною на два метричні сотнари; в Росії за пересічну норму вважають 12 пудів, що виходить майже на теж саме. До кормового збіжа прийдеть ся нам зачислити крім пшениці й жита ще й ячмінь і гречку. Ячмінні та гречані крупи становлять у нас важний артикул поживи, навіть серед засібніших клас населення; з ячмінної муки виікають у бідніших околицях і в передновок хліб, з гречаної роблять ріжні мучні страви. За се не вчислюємо сюди проса, вівса, гороху й сочевиці, хоч вони також у значній часті становлять людську поживу (пшоно, вівсяні крупи), бо все-ж-таки головну масу тих продуктів зуживають на прокормленне домашніх звірят (худоби й дробу); ужиту на людську поживу частину можна уважати за менш-більш рівноважну тій скількості ячменю, яка переходить у броварі на виріб солоду й проте не належить до кормового збіжа в тісній-шій значінню. Притім з вказаної вище у статистичних таблицях пересічної продукції збіжа треба шосту частину відчислити на новий засів. Взявши все те на увагу, отримаємо ось дані:

Губернії	Перес. річна продукц. кормового збіжа (пшен. жита, ячм. греч.) метр. сот.	З того зостає на харч метр. сотн.	На 1 душу населення приходить метр. сот.
Городненська	3,872.175	3,226.712	1.6
Минська	5,682.009	4,738.373	1.6
Волинська	10,454.344	8,711.953	2.7
Львівська	4,962.591	4,135.494	2.6
Сідлецька	3,012.976	2,510.813	2.5
Разом	27,984.095	23,323.345	2.1

Як бачимо, пересічна продукція пшениці, жита, ячменю та гречки на роздяданій нами області є така значна, що на прокормлення населення зостаєся по 2.1 метричних сотнарів на душу; значить по прийнятій нами нормі не тільки зовсім покриває запотребування місцевих людей, але й дає надвишку по $\frac{1}{10}$ метр. сотн на душу. Притім виявляється, що північні області, Полісся і Підляшся, мають недобір збіжа, наваки Холмщина й Волинь дають доволі значну надвишку. Не треба забувати, що зі згаданих вже технічних причин ми втягаємо в наш обчислення цілі губернії, тільки частина котрих належить до України. Так напр. з городненської губернії належить до північно-західної України тільки $\frac{1}{3}$, з минської тільки $\frac{1}{8}$ часть; а що саме обидві ті губернії виказують недобір, то справжня область недобору на північно-західній Україні значно менша ніж та, що ми її тут брали в рахубу. Вкінці мусимо ще на одно звернути увагу. До визначних засобів поживи належить безперечно бульба, що в буденнім харчу українського мужика грає передову ролю. Пересічна річна продукція бульби на просторі розгляданих нами п'яти губерній виносить 56,055.171 метричних сотнарів. Коли відчислити $\frac{2}{3}$ сеї кількості на інші потреби: засів, годівлю худоби, виріб горівки і т. ин., зостає на корм для населення 18,685.057 метричних сотнарів, себто по 1.7 метр. сотн. на душу. Досвід учить, що український мужик не споживає цілої припадаючої на нього по західно-європейській нормі пайки кормового збіжа. Він продає, скільки змога, зерно, а недобір харчу поповняє бульбою. Поживна вартість бульби дуже невеличка. По обчисленням знавців у Німеччині один метр. сотн. жита рівний щодо поживности п'яти метр. сотн. бульби. Припустім, що населення північно-західної України не недоїдає, що ошаджує на зерні тільки стільки, скільки виносить поживна вартість консумованої ним бульби, себто 0.4 метр. сотна на душу. О ту кількість треба збільшити вище вказану надвишку продукції збіжа над місцевою консумцією і вона досягне 0.5 метр. сотн. на душу. Таким чином сама північно-західна Україна в означених нами етнографічних межах, без втягнення нами досі в рахубу етнічно чужих областей, продукує тепер щорічно більше ніж два мільйони метричних сотнарів кормового збіжа на вивіз. І то, не зважаючи на перестарілу триполеву господарку, котра щорічно третину поля лишає облогом, не зважаючи на малу дбайливість у справлюванні й обробленню рілі. Не забігаючи надто далеко вперед, все-таки маємо повну підставу думати, що при відповідній дбайливості міродатних державних чинників, при піднесенню рівня освіти хліборобського населення і переведенню найнеобхідніших меліорацій можна-б тут уже в доволі близькій будучности осягнути бодай таку видатність землі, яку виказує Норвегія. А се дало-б північно-західній Україні спромому вивозити річно коло 10 мільйонів метр. сотн. кормового збіжа.

У східній Галичині дещо більшої видатности землі проти стоїть далеко густіше населення. Через те навіть, дочисливши до кормового збіжа ще й кукурузу, котру тут управляють у південно-східних повітах, отримаємо по відтягненню $\frac{1}{6}$ річної продукції на засів саме по 2 метричні сотнари кормового збіжа на душу, значить саме стільки, що треба*). Надвишка продукції бульби, обчислена вище поясненим способом, дає спромому заступити бульбою 0.5 мет. сотн. кормового збіжа на душу, себто вивезти коло $2\frac{1}{2}$ мільйона метр. сотн. зерна, чималу частину котрого спотребовує західна Галичина. Піднесення про-

*) Ф.г. Вуґак, Галица I, ст. 301 доказує, що Галичина продукує менше збіжа, ніж сама зуживає, але не бере на увагу всіх родів кормового збіжа; зрештою його обчислення відносять ся до цілої, отже й західної Галичини.

дукції на норвезьку норму дало-б у східній Галичині коло 7 мільйонів метричних сотнарів зерна надвишки.

З рільництвом тісно звязана годівля домашніх звірят. На північно-західній Україні й у східній Галичині годівля домашніх звірят грає попри управу рілі тільки другорядну ролю. Її завдання все ще обмежується на те, щоб доставити потрібної для господарства робочої сили та гною для управи поля. Се й відбивається на якості звірят, що ніяким чином не може рівняти ся зі середно- й західно-європейськими расами. Плекання домашніх звірят яко зовсім окрему галузь сільського господарства для цілей промислу зустрічаємо тут дуже рідко й то тільки на добрах великих земельних власників. Тим то й дохідність годівлі ще дуже невеличка, що йде в парі з некорисним розвитком живого інвентаря.

На основі статистики домашніх звірят можемо подати ось які числа про розвиток і стан живого інвентаря на північно-західній Україні.

Губернії	К о н е й			Р о г а т о ї х у д о б и			О в е ц ь і к і з			С в и н е й		
	1907.	1911.	1913.	1907.	1911.	1913.	1907.	1911.	1913.	1907.	1911.	1913.
Городн.	211	223	243	529	550	584	507	515	525	235	246	270
Минська	412	425	421	1089	1078	1116	622	616	634	521	347	585
Волинськ.	679	709	676	1113	1148	1129	729	644	645	545	616	622
Львів.	226	220	220	346	326	347	255	135	111	201	128	130
Сідлецька	130	131	140	307	272	350	190	129	100	86	63	53
Разом	1658	1708	1700	3384	3374	3526	2303	2039	2015	1588	1400	1660

Ті числа свідчать некорисно про розвиток годівлі домашніх звірят на нашій території. Протягом п'ятиліття від 1907-11 р. число всіх головних родів домашніх звірят, з виїмкою коней, зменшило ся. За некорисний треба уважати також приріст числа коней, бо в прирівнянню до інших країв воно й без того було рішучо завелике, що відбивало ся на якості. Упадок хову овець (з виїмкою одної тільки городненської губ.) — се більше загальна проява, що стає помітна й на Поділлі, в Київщині, Катеринославщині, Бесарабії і також в Галичині; її легко вияснити спадом ціни на вовну. Упадок годівлі рогатої худоби помітний в західній і північній полові; він особливо великий в сідлецькій губернії, де за п'ятиліття 1907-11 р. число штук зменшило ся о 35.000 або о 11%; потім до 1913 р. він всюди значно поправив ся, найбільше саме в Сідлецькій, коли цифри офіційної статистики дійсно вірні. Знижку числа свиней, найбільше разячу в львівській, а далі й в минській та сідлецькій губерніях о 36%, зглядно о 33% можна вияснити хибань лихими економічними обставинами або пошесними недугами. Її переходовий характер слідній з дат за 1913 р., котрі виказують знову значний приріст свиней в минській, дрібний також і в львівській губернії — тільки сідлецька має дальший убуток. Загалом дати з 1913 р. дають надію, що дальший розвиток годівлі домашніх звірят краще піде ніж перед 1911р.; вони й виказують деяке, хоч незначне зменшення числа коней. Ще найбільше нормально розвивається годівля домашніх звірят на Волині. „Статистическій ежегодник“ на р. 1914 подає перший раз статистику звірят на самій Холмщині за 1913 р. Тут вказано коней 150.784, рогатої худоби 205.244, овець і кіз 72.620, свиней 71.554 штук. Розуміється, що про розвиток годівлі на основі тих даних поки-що ще нічого не можна сказати.

В Галичині, з виїмкою згаданої вже знижки числа овець, сума всіх інших родів домашніх звірят в тім часі зроста, найбільше число свиней.

Стільки про розвиток і напрям розвитку. Про більшу або меншу доцільність теперішнього стану годівлі домашніх звірят на нашій території можна набрати поняття, коли порівняти відношення числа поодиноких родів домашніх звірят до населення у нас і в інших краях.

На 1000 душ населення приходило в 1913 р.				
В губерніях	Коней.	Рогатої худоби.	Овець і кіз.	Свиней.
Городненській	125	276	245	137
Минській	143	363	202	196
Волинській	167	265	128	150
Холмській	139	189	67	66

Пересічно				
на цілій області	149	288	167	152

Сі числа говорять вже самі за себе й диспропорція у відношенні кількості коней до кількості свиней така разяча, що викликає поважний сумнів у вірність статистичних даних. Значінне тих чисел виступить ще різкіше, коли прирівняємо їх до даних з інших країв.

Наз 1000 душ населення приходило:

В краях:	Коней.	Рогатої худоби.	Овець і кіз.	Свиней.
Галичині (1912 р.)	113	312	45	229
Австрії (без Угорщини 1910 р.)	66	321	129	225
Познанщині (1910 р.)	142	437	143	613
Данії (1909 р.)	194	817	278	531

Галичина має відносно менше коней і овець та кіз, зате більше рогатої худоби й майже вдвоє стільки свиней. Тому, беручи на увагу менш-більш однаковий ступінь розвитку господарства в Галичині та в північно-західній Україні, годі припустити, щоб напр. у Холмщині число коней більше ніж двічі перевищало число свиней. Статистику коней переводять в Росії від 1870 р. й то доволі докладно з огляду на потреби армії; зате статистика інших домашніх звірят, ведена поліцією і місцевими волосними управами, мало дає допоруки на вірність; населення з боязни перед оподаткуванням затаює, що може, а органи правління надто мало дбайливі, щоб совісно провірювати дані. Тому з великою певністю можна прийняти, що на розсліджуваній нами області стан свиней, а мабуть також і овець в дійсності значно вищий, ніж подає офіційна статистика. Все-ж-таки північно-західній Україні, а також і Галичині ще далеко до такої інтенсивності у влеканню домашніх звірят, яку бачимо напр. в Познанщині або Данії.

(Далі буде).

Мирон Кордуба.

Вісти.

Привіти з Поліся. Перша українська учительська конференція в Дивині на Полісі, яка відбула ся в перших днях сього місяця, пересилає через Українську Шкільну Раду в Білій привіт президії Союзу визволення України з подякою за піклування про духові потреби населення в окупованих землях, а зособна про дітей, будучих горожан України. — Голова Л. Новина, секретарь К. Долинська. Дня 1 серпня 1917. Вислала конференція привіт також управі Українських Січових Стрільців яко піонерів українських шкіл на Волині й Полісію.

Шкільна справа на Волині. Пишуть нам з Волині: Ось вже третій рік наша Волиня знаходить ся в області воєнних подій. Наука по школах спинилась. Наші діти дичавіють, тим більше, що через цілковите зруйнування селянського господарства для дитвори нема ані жадніської роботи. Що значить 15—17 шкілок на повіт? До того-ж потреба також і початкових шкіл вищого типу. Та шкільна інспекція про се не дбає. Воно правда, що затуркана політикою царизму місцева українська людність боїть ся просити нашого пана інспектора про школу, але... хоч який темний Волиняк, всеж бажає світла для своєї дитини. Так напр. селяне села Вербки пробували були посилати дитвору аж за 6 верстов до ковельської школи, але через великий рух самоходів та далечинь занехали се. Просили школи у своєму селі, але відмовлено. І так майже скрізь. Та коли заснування шкілок залежить від писаного подання й ураз з тим ще й самим треба утримувати школу, то сі школи для пригломшеного та зруйнованого війною Волиняка будуть тільки мрією. Є тут дехто з бувших учителів церковно-приходських шкіл, але інспектор не дає їм спростоги зробитись учителями в теперішніх українських школах. Звісне діло — Лях !..

Проф. Грушевський про забезпечення прав національних меншостей на Україні. В свіжо виданій брошурі п. з. „Вільна Україна“ пише на сю тему професор так: „Ми не будемо брати прикладу з центрів, котрі виступали перед Європою лицарями вольностей, а у себе на Угорщині, завоювавши для неї права держави, запроторили в рабство інші народности. Не будемо також брати за приклад Поляків. Борді за українську національність не будуть націоналіста-

ми. Білоруси, Великоруси, Поляки, Жиди, Чехи, Молдавани, мусульмане й інші народности дістануть своє пропорційне представництво в наших автономних органах. Їх мова буде прийнята в зносинах з органами адміністрації і самоурядування в тих місцевостях, де сі національности становитимуть якийсь означений мінімум. Подавання науки в школі на рідній мові також буде забезпечене кожій національності. Національні меншости будуть мати право оснотувати свої культурні й релігійні інституції і діставати матеріальну поміч з краєвих фондів України“.

Протест Українців проти святкування „полтавської побіди“. Управа полтавської Української Військової Громади, зібравши ся на надзвичайні збори 10 липня н. ст. 1917 р. з приводу бучного святкування в сей день частиною місцевого громадянства річниці полтавської битви 1709 р., ухвалила вшанувати встаннем з місць пам'ять козаків Запорозців, — тих представників тодішніх українських трудових мас, що під проводом кошового Костя Гордієнка поклали під Полтавою свої голови за волю України в боротьбі з російським царатом. Визнаючи історичну помилку сих найкращих синів нашого народу, котрі волю України думали оборонити при помочи інших держав, ми одночасно найрішучішим способом протестуємо проти святкування на нашій землі „полтавської побіди“ російського царату, що пролив тоді на Україні море сліз і крови. В ім'я згоди народів, про котру так часто говорять і представники національних меншостей на Україні, ми просимо сі національні меншости не викликати з далекої минувшини кривавих тіней, не ображати шумливими святами почуття суму, яке тільки й може бути в усіх демократів на Україні при згадці про царську Петрову побіду, про сю страчну братовбійчу різню. Сю постанову й сей протест ухвалено послати У. В. І. Комітетови для вручення У. Ц. Раді, а також надрукувати її в місцевих і українських газетах (Р. Г.).

Український Кооперативний Банк. Український Центральний Кооперативний Комітет одержав з міністерства фінансів затверджений статут Українського (Южного) Кооперативного Банку. Доводячи про се до відома українських кооперативних союзів, Комітет висловив сподівання, що союзи, не гаючи часу, пришлють замовлення і відповідну суму грошей на передплату акцій Кооперативного Банку й тим причинять ся до найшвидшого відкриття Банку. Одна акція 260 карб. (Р. Г.).

Генеральний секретарь внутрішніх справ Винниченко звернув ся до міністра війни Керенського з листом, в яким зазначив, що тимчасове російське правительство признало доповнену представниками національних меншостей У. Ц. Раду за вибраний революційною демократією законодавчий орган на Україні і згодило ся признати перевибраний Генеральний Секретаріат за виконавчий орган краєвого автономного урядування. Одначе щоб Ц. Рада й І. Секретаріат могли добре функціонувати, їм потрібні до послуг відповідно зорганізовані виконавчі апарати — канцелярії, комітети і т. д. з великими штатами урядовців. Незабаром Ц. Рада й І. Секретаріат приступлять до вироблення таких штатів, а сьогодні вони змушені скласти тимчасові виконавчі апарати. Тому, що недостає вільних від військового обов'язку інтелігентних і досвідчених робітників, Ц. Рада й І. Секретаріат мусять рахувати на можливість користувати ся хочби в обмежених розмірах силами робітників, що так або інакше зв'язані з військовим обов'язком. Крім безпосередньої потреби згаданих осіб потрібні також сили і для інших інституцій, сполучених з Ц. Радою, далі вчителі й сільська інтелігенція, бо випадкові мандрівники-агітатори не задовольють села. Недалеке розв'язання болючого земельного питання вимагає також докладних і авторитетних розяснень народнім масам. Україна в теперішнім часі в буквальнім значінню є шпихліром Росії і доставляє харчів для армії, найменші непорядки шкідливі для справи, тому й тут потрібні великі зусилля з боку свідомих елементів суспільства, котрі мусять виступати як інструктори, користуючи ся безумовним довіррем місцевої людности. А

місцевих інтелігентних сил майже нема. Тому Винниченко звернув ся до Керенського з прошенням: 1. Оповістити військовій владі, що інституціям Ц. Ради й Г. Секретаріату, як краєвим, так губернським, повітовим і сільським належить ся право засилати місцевим військовим начальникам тих своїх урядовців і агентів, котрі своєю працею виконують державно-краєві функції й особливо потрібні для означених інституцій. Таких осіб військові начальники мусять бути зобов'язані брати в евіденцію безумовно. 2. Належить ся право брати в евіденцію тих осіб, котрі, будши в евіденції в якійсь інституції, зажадають перейти до іншої. 3. Ц. Раді й Г. Секретаріату належить ся право засилати військовій владі вимоги про відсилку до послуг Раді й Секретаріату потрібних їй осіб, в яких би частях і чинах вони не були (Р. Г.).

Дар лубенського дворянства Центральній Українській Раді. „Южный Край“ з дня 31/VII доносить, що лубенське дворянство (на Полтавщині) подарувало Центральній Українській Раді землю з мурованим будинком і іншими будівлями з тим, що колиб Рада не потребувала сеї землі й будинків, то щоб передала лубенській повітовій земській управі.

Центральна У. Рада з приводу У. С. Стрільців, полонених в часі російської офензиви, порушила питання, щоб їх не висилати, як інших полонених, на Сибір, а полишити на Україні (Р. С. з 11/VII).

Українські поштові марки. Член Ц. Ради Біляшівський звернув ся до генерального секретаря для фінансових справ Барановського та запропонував видрукувати українські поштові марки з написом „На Українській Національній Фонд“. Такі марки всякий українець повинен наклеювати на куверті поруч з загально-російськими марками та вносив би таким чином свою лепту в касу „Українського Національного Фонду“ (Р. Г.).

Косцюшко з Гельсінґфорсу розповів на вечірнім засіданні 5 липня н. ст. останньої сесії Ц. У. Ради перед реконструкцією про організацію українських військових у Фінляндії, яка завершила ся окружним зїздом 12 червня н. ст. На нїм вибрано комітет з 23 частей Фінляндії.—Національна українська свідомість і діяльність Косцюшка се прикметна риса часу, бо-ж перед сто літами українець Косцюшко, що проводив польському повстанню, очевидно не мав нічого спільного з українськими ідеалами.

Виклади для військових Українців кїївського гарнізону п. н. „Соціалістична Бурса“ улаштувала агітаційно-просвітну секцію У. В. Г. Комітету. Курси ділять ся на такі головні відділи: географія, історія, економія, політичний, соціальний і провітно-громадський відділи. Перший вступний виклад на тему „Завдання і організація політично-громадської освіти серед українського війська“ відбув ся 20 липня н. ст. (Р. Г.).

Євреї і Краєва Рада. Рада обєднаних єврейських організацій м. Кїїва на своїм зібранні 15 липня н. ст. ухвалила таку резолюцію: „Справедливе домагання українського народу в справі утворення на Україні територіально-національної автономії з забезпеченням прав національних меншостей має своїм льогічним наслідком дати можливість сим меншостям боронити своїх прав і зокрема мати своїх представників в організованім сьогодні краєвим органі тимчасового правительства. Зважаючи на те, що єврейська маса на Україні у своїй величезній більшості не належить ні до одної з єврейських політичних партій, Рада обєднаних єврейських організацій м. Кїїва признає необхідно потрібним, аби в сїм краєвим органі — Краєвій Раді були представлені, як національно-політичні партії, так і національні організації й що тільки таке представництво при сучасних обставинах буде дійсним виразником волі єврейського народу на Україні (Р. Г.).

Єврейські соціалісти за автономією України. Уманська організація єврейської соціалістичної робітничої партії (Серп), обміркувавши справу економічного й політичного становища України в російській державі й форму, яку прибрав український рух в останнім часі, ухвалила таку резолюцію:

1. Виходячи з соціалістичного погляду, що кожна нація має право на самоозначенне і що домагання Українців національно-територіальної автономії не суперечить основам соціалізму, ми уважаємо, а) що тимчасовий уряд не має підстав відмовити Ц. У. Раді негайно задоволити виставлені нею вимоги; б) що невизражене становище тимчасового уряду так само, як великої частини російської демократії, до національних вимагань України пхає соціалістичні елементи в обійми буржуазійного шовінізму, що може довести до розколу революційних сил країни. 2. Ми, єврейські соціалісти (Серповці), борючи ся за широку єврейську національну автономію, підємо плече об плече з демократичними елементами України в їх боротьбі за національно-територіальну автономію (Р. Г.).

Всеукраїнський лісовий зїзд у Кїїві. Українське Краєве Лісове Товариство у Кїїві скликало на 31 липня н. ст. всеукраїнський зїзд Українців-спеціалістів лісового діла. На зїзд закликало Українців лісничих (державних і приватних), лісових техніків, власників лісів, промисловців і інших, що займають ся лісовим ділом або цікавлять ся якоюсь галузєю лісової справи. Програма зїзду: а) Організація Краєвого Лісового Товариства, б) лісова статистика на Україні, в) лісова справа на Україні в звязку з аграрною реформою, г) лісова політика, д) організація лісової управи на Україні, е) лісова вища й нижчі лісові школи, ж) реферати з місць, з) біжучі питання, і) інші реферати, які пропозають учасники зїзду. (Р. Г.).

Українські курси улаштувало тов. „Просвіта“ на Шувальці від 23 липня н. ст. у фізичній аудиторії політехнічного інституту з такою програмою: історія України, давня і новітня; українська мова й українське письменство; географія; гігієна; українське мистецтво; державне право й політична економія (Р. Г.).

Нові книжки проф. М. Грушевського вийшли такі: „Українська Центральна Рада й її універсали перший і другий“, ц. 20 коп., „Переяславська умова України з Москвою 1654 року. Статі й тексти“, ц. 60 коп. Заповіджений вихід нового доповненого видання книги: „Ілюстрована історія України“. (Р. Г.).

Воля, новий популярний тижневий видання центрального комітету У. С.-Д. Р. П., виходить у Кїїві. Передплата на піврік 2-50 карб. Редактор Б. Мартос.

Соц. демократична фракція в У. Ц. Раді має 43 членів. На першій засіданню вибрано президію, а також представників по два в комісії по реорганізації Ц. Р., по складанню комісії для виготовлення до всеукраїнського територіального зїзду статуту автономії України, по скликанню зїзду представників націй, що стоять на принципі федеративного устрою держави, та скликанню самого всеукраїнського територіального зїзду (Р. Г.).

З приводу універсалу У. Ц. Ради полтавський комітет партії народньої свободи випустив поклик, в яким указує між иншим, що Рада в своїм універсалі з початку його говорить про те, щоб український народ улаштував своє життя, не відокремлюючи ся від Росії. Та цілий дальший зміст універсалу й тим більше дальше поступованне Ради говорить про щось инше — про зманяне Ради відокремити Україну від Росії. Наприкінці поклику полтавський комітет партії народньої свободи зазначає, що в принципі признає право України на автономію, але уважає відокремлення України від Росії погубним і безумовно шкідливим для України (Рфч з 22 липня н. ст.).

Для задоволення культурних потреб України пропозежено міністерству народньої просвіти на затвердження тимчасового правительства законопроект, про який ми вже донесли в однім з попередніх чисел „Вістника“, а про який „Русская Воля“ з 12 липня подає деякі нові подробиці. Одна з двох признаних гімназій, мішана, має бути у Кїїві й носити назву „Кїївська українська гімназія в пам'ять діячів Кирило-Методіївського Брацтва 1848 р.“. Для виготовлення шкільних підручників для гімназій і інших наукових заведень краю уважається ся бажаним визначити управ

київської наукової округи 20.000 руб. на підмоги для видання підручників. Для підтримки існуючих уже культурних інституцій необхідно дати підмоги в розмірі 5000 руб. „Українському Науковому Товариству у Києві“.

Справа церковної автономії України скомплікувала дуже положення київського митрополита Володимира, про наміри котрого відійти на супочинок уже давно говорять у синодських сферах (Русская Воля з 21 липня н. ст.).

Синод против автономії церкви на Україні. „Южный Край“ з дня 27/VII доносить з Петрограду, що Синод негатиивно порішив справу заведення осібної української церкви до Установчих Зборів.

Комісаром Камянця Подільського є лікарь Блонський, у. с. д.

В справі українського народнього університету. 2 липня (н. ст.) відбуло ся засідання членів тов. „Праця“ разом з представниками від Наукового Товариства, Товариства Шкільної Освіти й тов. „Просвіта“ для спільного обговорення справи заснування від осени сього року українського народнього університету. Проф. Левинський розповів про стан загально-освітніх курсів тов. „Праця“ та про плян з огляду на успіх сих курсів заснувати від осени народній українській університет. По рефераті обговорено плян будучого університету, умови його діяльності й програму викладів. При сім обговоренню виявило ся, що заходить ріжниця в поглядах на завдання українського народнього університету. Тому ухвалено вибрати комісію для розроблення детального пляну діяльності університету й доручити їй виготовити реферат на найблизше засідання. Комісія складаєть ся з представників ради тов. „Праця“, з лекторів курсів, з представників Наукового Товариства, „Просвіти“, Шкільної Освіти та просвітнього відділу УСДРП; вона має право кооптувати членів. Рада тов. „Праця“ доручила виготовити реферати про завдання народнього університету д. О. Грушевському, а про плян діяльності на осінь д. Свенціцькому. Крім того доручено д. О. Грушевському прочитати на курсах тов. „Праця“ лекцію про народній університет і ухвалено уладити анкету між слухачами вечірніх курсів (Р. Г.).

Збори київської Губернської Української Ради почали ся 17 липня (н. ст.) в клубі „Родина“ з таким денним порядком: 1) звідомлення управи; 2) плян діяльності Губернської Ради; 3) організація повітових рад; 4) грошеві справи; 5) доповняючі вибори членів Губ. Ради; 6) нові вибори представників від губернії до Ц. Ради; 7) про вибори до земств і міських рад; 8) біжучі справи (Р. Г.).

Українська Рада центральної Росії в Москві. В сій справі говорить відозва тимчасового виконавчого комітету московської Української Ради центральної Росії між иншим ось що: „Основою ся на постанові У. Ц. Ради про необхідність заснування скрізь, де є Українці, повітових, губерніяльних і инших об'єднуючих центрів, створила ся для об'єднання розпорощених по території центральної Росії Українців московська Українська Рада центральної Росії. Вона яко філія Української Центральної Ради підлягає постановам останньої і всеукраїнських національних з'їздів. Вкупі з У. Ц. Радою вона буде стояти в обороні національних прав української народности та сприяти переведенню в житте до Установчих Зборів початків автономії України. В її склад входять представники від усіх українських організацій центральної Росії. Політичні організації надсилають до Ради по двох представників, культурно-просвітні, професійні й инші по одному представникови. Що-ж-до військових українських організацій — вони посилають у Раду: ті, котрі мають до 500 членів, одного представника, ті, що мають більш 500 членів, двох представників. Загальний склад московської Української Ради центральної Росії мусить бути таким, аби неменше половини всіх членів репрезентували політичні партії й решту неополітичні організації. Зараз усі обовязки московської Української Ради виконує тимчасовий виконавчий комітет, у склад котрого увійшли представники від московських політичних організацій і військового клубу по два

представники та від решти по одному представникови. Московська Українська Рада звертаєть ся до всіх українських партій і організацій: політичних, військових, культурно-просвітних, професійних і ин. з проханнем яко мога швидше подати свій голос і надіслати відомости про число Українців, склад і характер діяльності організації і точну адресу. Звертати ся до тимчасового виконавчого комітету Ради (Москва, уголь Воздвиженки и Нижне-Кисловскаго пер., д. Брискори, кв. No. 35) (Р. Г.).

Харківська городська дума постановила завести від осени в усіх класах початкових шкіл навчання українською мовою. Для учителів упорядкувала шкільна комісія курси по українознавству (Р. Г.).

Большевики й український рух. Катеринославська большевицька „Зв'езда“ виступила проти неприязного відношення соціалістичних газет до українського руху й заявила, що „обовязок російської демократії зуміє виповнити тільки наша партія, яка по братерські простягнула руку українському народови. Всі инші соціалістичні партії зрадили елементарний, підставовий, головний обовязок“ (Р. Г.).

У Катеринославі Українці домагали ся від бльоку соціалістичних демократів, щоб їх кандидатів було більше в списках, і з причини відмови задоволення їх бажання виступили з бльоку (Р. Г.).

Губерніяльний український херсонський з'їзд, що почав ся 11 липня н. ст., признав себе тимчасовою Радою селянських, робітничих і військових депутатів. Вибрано тимчасовий виконавчий комітет з 30 людей. До президії виконавчого комітету увійшли: Чеховський (с. д.), Шелухин (с. д.), Голубович (с. р.), Лимар (с. р.), Паляничка (с. д.), а jako кандидати: Липченко (с. д.) і Шушара (у. н. с.). Виконавчий комітет розбив ся на 5 секцій (Р. Г.).

Салдати-Українці гвардії Павловського полку ухвалили резолюцію про виділення їх в окрему часть або роту для кращої організації. Сю резолюцію розглянув баталіонний комітет, котрий висловив ся проти такого виділення, вказуючи при сім на те, що Українців у баталіоні нараховують до 2500 душ, тому їх виділення в окрему часть спричинить багато клопотів. Для більшої вигоди баталіонний комітет допускає виділення Українців в окремі зводи в своїх ротах (Русская Воля з 22 липня н. ст.).

Салдати-Українці московських частей звернули ся до команданта військ полковника А. Верховського з просьбою сформуванню з них окремі роти, які цілою одиницею входили б у склад військових частей. Українці готові їхати на всякий фронт, щоб тільки всім разом. На просьбі Українців полковник А. Верховський написав: „Уважаю необхідним тепер, у період великого розкладу армії, будувати житте на органічних зв'язках. Теорія воєнної справи щиро рекомендує разом служити землякам. Все за тим. Аби використати при устрою армії любов Українців до свого народу, уважаю необхідним звести їх в українську часть, що можу зробити без шкоди з технічного боку. На фронт посилати їх цілими маршевими ротами, яких не ділити по полкам, а утворити з них окрему роту зводячи в одну ті роти, які потерпіли й потребують поповнення. Не можна йти проти природного змагання народу, — навпаки треба використати його для спільної справи рятунку Росії“. Просьбу Українців з сею резолюцією полковника А. Верховського вислано до Петрограду (Русское Слово з 10 липня н. ст.).

Українська кавалерія. „Русское Слово“ з 11 липня н. ст. доносить з Одеси, що в александрійськім повіті херсонської губернії салдати-Українці примішеної там кавалерійської части під впливом агітації заявили, що не підуть на фронт, поки не сформуєть ся українська кавалерія. Коли їм відмовили сього, вони забрали коні, зброю і явочним порядком приступили до формування власної части, назначивши свого команданта й офіцерів.

П. н. „Перший гайдамацький курінь“ виїхав з Київля до Одеси jako до місця формації перший український відділ у складі 200 люда (Р. С. з 19/VII).

Українські ешелони не хотять їхати на фронт. „Южный Край“ з дня 27/VII подає, що командант київської військової округи Оберучев видав приказ, щоб ужито надзвичайних заходів, аби українські ешелони, що далі затримують ся у Києві і не хотять звідси виїздити, вислано до своїх частей. Для догляду над сим призначено від українського військового комітету генерала Кондратовича.

Українські військові частини в Петрограді. „Русская Воля“ з 29/VII н. ст. доносить, що приказом головного команданта військами петроградської військової округи дозволено при переформуванні резервових баталіонів гвардійських піхотних полків у гвардійські резервові полки відокремлювати Українців в окремі роти й баталіони для формування українських полків.

Боротьба з русофільством на Буковині під час російської окупації. Російські часописи подають, що від вибуху революції, а особливо від мая місяця, коли на генерал-губернатора зайнятих частей Галичини й Буковини призначено Дорошенка, на Буковині розвила ся енергічна боротьба против українських і румунських Русофілів. Сю боротьбу вів головний черновецький військовий гарнізонний комітет при допомозі крайового виконуючого комітету й армейського комітету 8-ої армії. І так гарнізонний комітет у Чернівцях розігнав у маю збори русофілів. Переведених русофілами нових виборів до черновецького магістрату Дорошенко не затвердив. У відповідь на сі переслідування русофіли почали денунціювати перед російськими військовими властями поодиноких осіб споміж Українців як австрійських шпівнів. Наслідком сього арештовано 28 липня с. р. цілий ряд осіб по підозрінню о шпівнажу. Дорошенко енергічно протестував проти сих арештів і обставив перед комітетом Центральної Української Ради, щоб вона розпорядила освободження арештованих. Дорошенко заборонив візд до Чернівців відомому русофільському діячеві з Галичини Яворському, який є тепер приватним доцентом київського університету, а не менше відомого русофіла Геровського, котрий приїхав до Чернівців, гарнізонний комітет арештував.

Комісар для справ Кавказу. Тимчасове правительство постановило, щоб всі зносини вищих державних установ і окремих цивільних інституцій з начальством на Кавказі й комісарами терської та кубанської області, як рівнож зносини головного начальства на Кавказі з вищими державними установами вели ся через комісара для справ Кавказу в Петрограді.

Ціни на продукти живности, худобу й инше на Україні і в Сибіру. Сими днями дістав я ряд писем з України від рідних і знайомих, в тім колективне письмо від председателя і членів волосного комітету рідної волости на Полтавщині. Пишуть мої земляки (22 червня ст. ст.), що на Україні працюють, не покладаючи рук, над українізацією народного життя, що скрізь панує спокій, розрухів нема, продуктів живности є досить, але ціни на все дуже великі. В письмі сестри подані саме ціни на хліб, худобу й ин. Отже ціна жита за пуд 2 руб. 50 коп., пшениці 3 руб. 50 коп., м'ясо коштує 50 коп. фунт, сало 1 руб. 20 коп. фунт, масло 2 рублі фунт. Селянські прості чоботи коштують 50 рублів, за корову, куплену в 1915 році за 93 руб., дають тепер 1000 руб., сусід продав трьохлітнього кабана за 470 руб., десятина землі під жито винаймалась в минулім 1916 році за 43 руб. 50 коп., бідні люде жалі минулого року у багатих за чотирнадцятий сніп. Значно дешевші ціни в південнім Сибірі, в змеіногорським повіті томської губ., звідки так само маю письмо від брата з дня 28 квітня ст. ст. Тут ціна пшениці за пуд 2 р. 55 к., муки 3 руб., сала 35 руб. за пуд, масла 55 руб. за пуд, молока 2 р. 25 к. за пуд, гороху 4 руб. за пуд, пшона 4 руб. за пуд, картоплі 1 руб. 25 коп. за пуд. Середня робоча шкапа коштує 150 руб., корова 80 руб., вівця 25 руб. — Переселенці з України на Сибірі дуже цікавлять ся справою панських, державних і інших земель, чи вони будуть передані народови. Мабуть збирають ся на випадок вивлащення тих земель повертати до Рідного Краю.

А. Ж.

Втечі полонених в Росії. Російські часописи доносять, що в революційнім часі страшно збільшили ся втечі полонених. Коли від початку війни до марта місяця с. р. зареєстровано 5350 втеч, то в марті б. р. було їх 735, в квітні 2518, а в протягу маю поверх 3000.

Заходи коло поліпшення становища російських полонених. „Русская Воля“ з дня 20/VII ст. ст. доносить, що Центральний Комітет помочи полоненим рішив вислати делегацію сестер Червоного Хреста в числі 6 до Німеччини й 5 до Австро-Угорщини з порученням обіхати всі табори полонених і розслідити становище полонених та чи добре розділювались посланки між полоненими в Росії. Деякі сестри будуть полішені при таборах для постійного догляду. Центральний комітет перевів у розпорядимість свого бюро в Копенгазі 200.000 К для закупки продуктів живности в Америці для російських полонених в Німеччині й Австрії, 50.000 К на ту саму ціль для полонених в Туреччині, а на поміч полоненим в Болгарії призначено по 20.000 рублів місячно.

Провідники соціальних демократів большевиків перед судом. На підставі зібраного про події в Петрограді матеріалу судові власти прийняли постанову про віддачу під суд провідників соціал-демократів-большевиків Леніна, Зіновієва, Коллоптай, Парвуса, Фюрстенберга (Ганецького), Козловського, Рошала, Раскольнікова, Семашка й Сахарова за державну зраду.

В адміністрації „Вістника Союзу визволення України“ можна набути отсі книжки:

1. В. Будзиновський. Гадацькі постуляти і гетьман	К. с.
Виговський	—60
2. В. Будзиновський. Козаки у Ст. Руданського	—30
3. В. Будзиновський. Козацькі часи в народній пісні	3—
4. Г. Гауптман. Ткачі, драма, в сорокових роках	1:20
5. Г. Гейне. Книга пісень	1:60
6. М. Гоголь. Вечерниці на хуторі під Диканькою	—50
7. Гомерова Одиссея. Перша часть	2:40
8. Гомерова Одиссея. Друга часть	2—
9. В. Гете. Іфігенія в Таврії	—60
10. Гете—Франко. Гелена і Фавст	1:20
11. Доманицький. Як хазяюють селяне в чужих краях	—80
12. М. Драгоманов. Нові українські пісні про гром, справи	3:80
13. М. Драгоманов. Письма К. Кавелина й Ів. Турґенева	3—
14. Тр. Зіньківський. Писання. Книга перша	2—
15. Тр. Зіньківський. Писання. Книга друга	2—
16. Ю. Кенан. Сибір	2:40
17. О. Кониський. Грішники. Роман—Хроніка	1—
18. П. Куліш. Крапанка Русинам і Полякам	—40
19. П. Куліш. Маруся Богуславка. Поема	—70
20. П. Куліш. Хуторна поезія	1—
21. В. Левенко. Per pedes apostolorum	—60
22. Ів. Левіцький. Поміж ворогами	1—
23. Моліер. Тартюф. Комедія в 5 діях	—60
24. Ш. Сеньбос. Сучасна Англія	1:20
25. О. Солтис. Буквар для самоуків	—30
26. О. Терлецький. Галицько-руське письменство 1848—1865 рр.	1:50
27. Ів. Франко. В плен-ері. Вірші і проза	—60
28. В. Чайченко. Байки	—60
29. В. Чайченко. Книга казок віршом	1:20
30. В. Чайченко. Оповідання	1:60
31. В. Чайченко. На розпутті	1:60
32. В. Чайченко. Під хмарним небом, вірші	2—
33. М. Школиченко. Між народ. Повість	—40

З м і с т: В справі укр. шкіл в австр. окупації на Холмщині.—Українське шкільництво на Волині.—Справа автономії України й Іенер. Секретаріату на ЦУР. і в тимчасовім рос. правительстві.—Україна висловлює довіре Ц. У. Раді яко своєму тимчасовому правительству.—3 нарад сесії ЦУР. перед реконструкцією.—Перед грозою вступлення військ центр. держав на Україну.—Всеукраїнський робітничий зїзд у Києві.—Резолюції київського укр. губерні. зїзду.—Резолюції перш. всеукр. зїзду залізничників у Харкові.—Другий всерос. зїзд працюючих у дукровій промисловості.—Винниченко й Петлюра про питання дня.—М. Кордуба. Північно-західна Україна. 5. Рільництво й годівля домашніх звірят.—Вісти.

Відповідає за редакцію: Микола Троцький.
З друкарні Адольфа Гольцгавзена у Відні.